

Digital klyfta i förhållande till äldre personers delaktighet

Maren Forsberg

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Ergoterapi
Identifikationsnummer:	14114
Författare:	Maren Forsberg
Arbetets namn:	Digital klyfta i förhållande till äldre personers delaktighet
Handledare (Arcada):	Heidi Peri
Uppdragsgivare:	
<p>Syftet med arbetet är att redogöra hur den digitala klyftan inverkar på äldres delaktighet. Med hjälp av frågeställningarna undersöks vilka individuella faktorer påverkar tillkomsten av äldres delaktighet samt hur äldres engagemang och autonomi påverkas av den digitala klyftan. Olika tjänster och information finns på Internet i dagens läge. Äldre befolkningen upplever Internet som utmanande och då uppstår ett hinder för äldre. Medan en stor del av befolkningen har tillgång till Internet och på detta vis kan äldre sakna känslan av att vara delaktiga i samhället.</p> <p>Studien är en forskningsöversikt och följer riktlinjerna av en systematisk litteraturstudie. Som referensram användes Molins begreppsanalys om delaktighet varifrån komponenterna; engagemang, aktivitet, tillhörighet, tillgänglighet och interaktion bygger upp helheten av studien. 15 artiklar inkluderades i studien. För att analysera resultaten används en innehållsanalys. Via innehållsanalysen uppstår fem kategorier; fysiska hinder, ekonomiska hinder, kunskapsnivå, attitydshinder och hinder relaterat till rädsla och osäkerhet. Resultaten visar att de äldre önskar ett meningsfullt och ett välbefinnande åldrande som anses komma av att leva utan dator då det orsakar mycket ångest, rädsla och oro. Resultaten tyder också på att kunskapsnivån om teknologin för äldre befolkningen är minimal och samhället borde lägga mer fokus på detta område för att alla jämlikt skall vara delaktiga inom denna digitaliseringsperioden.</p>	
Nyckelord:	digital klyfta, delaktighet, engagemang, äldre befolkning
Sidantal:	65
Språk:	svenska
Datum för godkännande:	13.3.2017

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Occupational therapy
Identification number:	14114
Author:	Maren Forsberg
Title:	Digital klyfta i förhållande till äldre personers delaktighet
Supervisor (Arcada):	Heidi Peri
Commissioned by:	
<p>The objective of this thesis is to clarify how the digital gap influences the elderly population's participation in the wider society. The issue will be explored through a set of questions around topics such as; which individual factors impact the occurrence of participation and how the elderly's independence and engagement levels are affected by the digital gap. In the modern Western world continuously more services and information can be found online. As the older generations often perceive modern technology and the Internet as challenging, this creates an obstacle for the elderly to actively engage with the wider society and leaves many to feel isolated, compared to the wider population who has the ability to access online services with more ease.</p> <p>This paper offers a research overview and follows the guidelines for a systematic literature review. As a frame of reference Molin's conceptual analysis for participation was used. The framework introduced the following components for participation: engagement, activity, availability and interaction, which were used as the backbone for this study. This many articles were included in the study 15. To analyse the results of the previous research a content analysis approach was used. Through this approach five categories related to participation obstacles were identified: physical obstacles, financial obstacles, competency-knowledge related obstacles, obstacles related to attitude and obstacles related to fear and uncertainty. The outcome shows the elderly population wishes to live a meaningful and engaged life without computers as the modern technology is perceived as causing anxiety, fear and worry. In addition the results indicate that the older generation has a limited understanding and knowledge of how to efficiently make use of modern technology and that the society should invest more resources on educating this group in order for everyone in the society to have an equal possibility to participate in this digital era.</p>	
Keywords:	digital divide, participation, engagement, elderly
Number of pages:	65
Language:	Swedish
Date of acceptance:	13.3.2017

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Toimintaterapia
Tunnistenumero:	14114
Tekijä:	Maren Forsberg
Työn nimi:	Digital klyfta i förhållande till äldre personers delaktighet
Työn ohjaaja (Arcada):	Heidi Peri
Toimeksiantaja:	
<p>Opinnäytetyöllä tarkastellaan, kuinka digitaalinen kuilu vaikuttaa ikäihmisten osallisuuteen. Tutkimuksessa tarkastellaan mitkä yksilölliset ominaisuudet vaikuttavat vanhus-ten/ikäihmisten osallisuuteen syntyyn, sekä millä tavoin digitaalinen kuilu vaikuttaa vanhus-ten osallistamiseen ja itsenäisyyteen. Nykypäivänä monet palvelut ja tieto ovat saatavilla internetin kautta. Vanhempi väestö kokee kuitenkin internetin käytön haastavaksi, ja näin ollen heidän mahdollisuutensa ovat rajalliset. Koska vanhempi väestö vierastaa internetin käyttöä, ei heillä ole samanlaisia mahdollisuuksia kuin muulla väestöllä tiedon ja palveluiden saamiseksi. Kokemus rajallisista mahdollisuuksista voi aiheuttaa vanhuksille tunteen yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisestä.</p> <p>Opinnäytetyö on tutkimuskatsaus, joka noudattaa systemaattisen kirjallisuuskatsauksen perinteitä. Viitekehyksenä on käytetty Molinin käsiteanalyysiä osallisuudesta, josta osatekijät, <i>osallistaminen, toiminta, yhteenkuuluvuus, saatavuus ja vuorovaikutus</i> muodostavat tutkimuksen kokonaisuuden. Tutkimus koostuu 15 artikkelista. Tutkimuksen analysointimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysin pohjalta muodostui viisi luokkaa; fyysiset rajoitteet, taloudelliset rajoitteet, tiedollinen taso, asenneongelmat sekä pelkoon ja epävarmuuteen liittyvät haasteet. Tutkimustulosten perusteella näyttäytyi, että vanhukset toivovat merkityksellistä ja hyvää oloa tuottavaa vanhentumista. Tämä nähtiin mahdollisena niin, että elää ilman tietokonetta, sillä sen koettiin aiheuttavan paljon ahdistumisen tunteita, pelkoja ja huolta. Tulosten perusteella on myös tulkittavissa, että vanhus-ten tietotaso koskien teknologiaa on minimaalista. Tulokset puhuvat sen puolesta, että yhteiskunnan tulisi kiinnittää enemmän huomiota kyseiseen ilmiöön, jotta jokaisella olisi yhtäläiset mahdollisuudet olla osana nykypäivän digitaalisuutta.</p>	
Avainsanat:	Digitaalinen kuilu, osallistaminen, yhteenkuuluvuus, ikäihmiset
Sivumäärä:	65
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	13.3.2017

INNEHÅLL / CONTENTS

1	inledning	8
2	bakgrund	10
2.1	Digital klyfta	10
2.1.1	<i>Tjänsten Kanta som ett praktiskt exempel</i>	13
2.2	Delaktighet från ett ergoterapeutiskt perspektiv	14
2.3	Äldre och digitalisering	15
2.4	Tidigare forskning	15
2.4.1	<i>Äldre och fördelarna med användning av Internet</i>	16
2.5	Problemformulering	17
3	teoretisk referensram	18
4	syfte och frågeställningar	20
5	metod	20
5.1	Urval och datainsamling	20
5.2	Kvalitetsgranskning	22
5.3	Analys	22
5.4	Etiska aspekter	23
6	resultatredovisning	24
6.1	Individuella faktorer som påverkar den digitala klyftan	25
6.1.1	<i>Fysiska begränsningar</i>	26
6.1.2	<i>Kompetensnivå för teknologi</i>	26
6.1.3	<i>Inställning och attityd</i>	28
6.1.4	<i>Rädsla och osäkerhet</i>	30
6.2	Den digitala klyftans inverkan på de äldres engagemang	32
6.3	Den digitala klyftans inverkan på de äldres autonomi	33
7	diskussion	34
7.1	Resultatdiskussion	34
7.2	Metoddiskussion	38
7.3	Sammanfattning samt rekommendationer för vidare forskning	39
	Källor / References	41
	Bilaga 1	44
	bilaga 2	45

Bilaga 3.....	47
Bilaga 4.....	49
BILAGA 5.....	51
BILAGA 6.....	64

Tabeller

Tabell 1. Inklusions- och exklusionskriterier.....	21
Tabell 2. Kvalitetsgranskningen enligt procentindelningen	22
Tabell 3 Identifierade kategorierna	25

1 INLEDNING

Detta examensarbete handlar om hur den digitala klyftan inverkar på äldres delaktighet. Dagens teknologi erbjuder befolkningen ett enklare sätt att sköta dagliga ärenden. Datorn möjliggör social delaktighet, den fungerar som en informationskälla, och ger tillgång till fritids aktiviteter och är ett viktigt arbetsverktyg. Om en person inte har tillgång till en dator kan personen ha betydliga svårigheter att utföra flera av sina dagliga aktiviteter i det moderna samhället. Detta kan vara ett problem speciellt för den äldre befolkningen eftersom få av de idag pensionerade individerna har blivit introducerade till en dator och dess potential under sitt yrkesliv. Därför upplever jag att detta ämne är väldigt intressant. Det verkar finnas en digital klyfta då det gäller den äldre befolkningen i det västerländska samhället. I Finland använder 67% av 65-79 åriga Internet medan 100% av 25-34 åriga använder Internet. (NetTrack). Det finns en digital klyfta mellan den yngre och den äldre befolkningen, men vad beror denna klyfta på? Attityder? Kunskaper? Osäkerhet? Rädslan för det nya? Vad är det som hindrar den äldre generationen att ta i bruk ett redskap som ger dem delaktighet och hjälper dem att till exempel att sköta bankärenden eller beställa matvaror hemifrån om personen har en aktivitetsnedsättning?

Enligt TNS Gallups forskning om finländarens användning av Internet, (NetTrack, 2015) använder största delen av ungdomar, unga vuxna och vuxna Internet dagligen för olika behov. Allt som allt använder cirka 3 851 000 miljoner finländare Internet i månaden. Det kan bli ett gap för vissa äldre personer och möjligen stärka deras känsla av att inte vara delaktig.

Det här området är relativt nytt eftersom denna typ av problem inte egentligen existerade innan Internet och datorer blev allmänna verktyg i samhället. Därför är det viktigt för olika professioner inom hälsovårdsbranschen, att kartlägga delaktighetsproblemet för äldre personer i dagens samhälle och orsakerna som hindrar de äldre att aktivt delta i det moderna digitala samhället samt vad för lösningar det finns.

På grund av att det finns en grupp av den äldre befolkningen som inte får/har tillgång till samma nivå av tjänster som resten av befolkningen är detta ett område som behöver

granskas noggrannare och potentiellt åtgärdas. Alla i vårt samhälle skall ha samma rättigheter och tillgång till tjänster och då de inte har detta är det ett problem. Målet med det här examensarbetet är att samla ihop väsentliga forskningar kring ämnet för att få en bredare förståelse för den digitala klyftan och vad som potentiellt kan göras för att minska klyftan för de äldre.

Varför jag valt att göra en studie om detta ämne är främst för att är nyfiken generellt om Internet fenomenet och hur den har växt till en social norm i dagens samhälle. Då man själv tycker att något inom Internet världen verkar invecklad måste det ju finnas andra individer och åldersgrupper som upplever samma känsla.

Enligt en rapport från regeringen till riksdagen gällande Finlands digitaliseringsplaner betonas det hur alla människor i det finska samhället skall ha rätt till smidig tillgång till de digitala bastjänsterna och att speciellt fokus måste ges till den äldre befolkningen i planering, design och utveckling av dessa tjänster. Eftersom Finland strävar efter att ha en framförhållning i förhållande till digitalisering internationellt anses det att mer och mer bastjänster kommer att digitaliseras. Detta måste göras med den äldre befolkningen i tankarna och man måste göra den äldre befolkningen medveten om tjänsterna och förmånerna av att använda modern teknologi för att utnyttja tjänsterna. Utbildning och kommunikation behöver extra uppmärksamhet när det gäller den äldre befolkningen för att försäkra att de inte blir utanför digitaliseringsresan. (LVM, 2010. Kapitel 15, S.27)

Rapporten lyfter fram hur viktigt det är för den äldre befolkningens delaktighet att använda Internet och modern teknologi. Om de blir utanför den teknologiska utvecklingen och inte har tillgång till digitala tjänster minskar deras möjlighet till delaktighet. Den digitala klyftan leder till att de inte har tillgång till bastjänster som hälsovård, bank och utbildning, samt att de inte har samma möjlighet som resten av befolkningen att kommunicera med andra och uppehålla meningsfulla kontakter. Rapporten betonar hur viktigt det är för välfärdsstaten att försäkra att digitaliseringsutvecklingen inte glömmer den äldre populationen (65 år och äldre) som i år 2020 kommer att vara ungefär en fjärdedel av hela befolkningen. (LVM, 2010. Kapitel 15)

2 BAKGRUND

I detta kapitel definieras begreppen *digital klyfta*, *delaktighet från ett ergoterapeutiskt perspektiv* och lite om *äldre och digitalisering* för att läsaren skall få en mer omfattande förståelse. Digital klyfta kan kategoriseras i tre olika dimensioner: global, social och demokratisk och jag kommer att beskriva dessa i närmare detalj.

När jag hänvisar till den äldre populationen menar jag människor i åldern 65 och äldre. Mitt arbete fokuserar på västerländska länder. Med begreppet ICT (information and communication technology) hänvisar jag till informationsteknik, i vilket jag inkluderar datorer, mobiltelefoner, tabletter och Internet generellt.

ICT är en engelsk förkortning av ”information and communication technology” vilket betyder vilken som helst dator och/eller applikation som används som ett redskap för att söka fram information och kan användas för kommunikation. Jag har översatt begreppet till ’informations och kommunikationsteknik’ och använder IKT för att hänvisa till ICT härfter.

2.1 Digital klyfta

Redan på 1970-talet upplevde man en sorts orättvisa inom teknologin mellan vissa folkgrupper, men inte förrän i slutet av 1990-talet togs begreppet digital klyfta i bruk. Betydelsen av Internet som en informationskälla har vuxit enormt under den digitala tidsperioden. Personer som inte har tillgång till Internet är i en missgynnad position jämfört med de som har tillgång. Detta är speciellt gällande tillgång till viktig och relevant information. Till viss grad har det alltid existerat skillnader i användning av Internet inom olika folkgrupper. (Heinonen, 2013)

Befolkningen använder sig alltmer av Internet i det dagliga livet och företagen kommunicerar med sina kunder via Internet. En digital klyfta uppstår då en viss grupp blir utanför den digitala världen. Alla har inte tillgång eller kunskap att använda datorer och/eller Internet och detta leder till att vissa gruppen blir utanför och marginaliserade. Detta utanförskap benämns som den digitala klyftan. I allmänheten kan man beskriva

den digitala klyftan som en skillnad mellan de som har tillgång till Internet och de som inte har det. (Andersson, 2003 s. 6)

Begreppet digital klyfta beskrevs ursprungligen som en klyfta i tillgång till en dator. Internet spred sig hastigt i samhället och blev en förstahands typ av användning av datorer, och då omformulerade man begreppet bredare och inkluderade Internet som en del av den digitala klyftan. (Dijk & Deursen, 2010 s. 1) Tidigare forskningar från början av 2000-talet till kring 2006 fokuserade på den fysiska delen som ursprung till den digitala klyftan, medan nutidens studier önskar att uppmärksamheten skall läggas på sociala, psykologiska och kulturella bakgrunder. (Dijk & Deursen, 2010)

Man kan dela den digitala klyftan i tre olika dimensioner: *global* klyfta, *social* klyfta och *demokratisk* klyfta. Med global klyfta avses skillnaden mellan utvecklingsländers och industrialiserade ländernas tillgång till modern teknologi. Den sociala klyftan hänvisar till skillnader inom ett land mellan de så kallade informationsrika och de informationsfattiga delar av befolkningen. Den demokratiska klyftan illustrerar däremot skillnaderna mellan de som använder och utnyttjar resurserna som den moderna teknologin erbjuder, för att delta i det offentliga livet och de som inte gör det av någon anledning. (Heinonen, 2013)

Vissa grupper i befolkningen har en sämre utgångspunkt för att kunna acceptera och använda sig av informationsteknik. Kännetecken för dessa grupper är bland annat låg inkomst, låg utbildningsnivå, läs okunnighet, arbetslöshet, äldre ålder, landsbygden som bosättningsområde, kognitiv nedsättning, ensamstående, ursprungsbefolkningar, invandrare och andra etniska minoritetsgrupper. Med hjälp av lagstiftningar och politiska beslut försöker man justera ojämlikheten så att alla har samma möjlighet till tillgång av informations teknologi. (Heinonen, 2013)

Utmaningarna kopplade till användningen av informationsteknik kan delas in i fyra grupper: fysiska hinder, kunskaphinder, inställnings- eller attitydshinder och hinder på grund av själva innehållet. Fysiska hinder är konkreta hinder till att komma åt datorer och Internet. Dessa kan bero på dålig nätverksanslutning, brist på ekonomiska resurser

för att köpa en dator och betala för internet. I Finland erbjuder de flesta kommuner gratis tillgång till datorer och Internet på till exempel bibliotek, skolor och arbetslöshetsbyråer, men personer med funktionsnedsättning har dessvärre inte alltid möjlighet att ta sig till dessa utrymmen (Helmet). Kunskapshinder beskriver en situation där en individ kanske har tillgång till verktygen och Internet men saknar tillräckliga kunskaper för att utnyttja den moderna informationsteknologin. Icke läskunniga personer lider definitivt av dålig IT kunskap vilket leder till att de nästan automatiskt blir utanför. Med attitydshinder hänvisar man till personer med negativa inställningar till modern informationsteknik. Dessa inställningar kan bland annat bestå av uppfattningar om att datorer endast skulle vara till för intellektuella och högt utbildade personer, män, medelklassiga och de yngre generationerna. En svag självsäkerhet om sin egen kunskapsnivå och en känsla av att materialet man kan hitta på Internet är olämpligt kan också hindra en individs vilja att använda datorer och Internet. Attityder för och emot modern informationsteknik kan också ha sin grund i olika kulturer. I vissa kulturer anses datorer inte som ett märkvärdigt redskap och att totalt motstå datorer kan vara vanligt. Hinder i sammanfattning med innehåll beror ofta på om personen i fråga inte upplever att Internet har att erbjuda det som skulle vara nödvändigt och värdefullt för just hen just i den stunden. Detta berör speciellt äldre befolkningen, kvinnor och etniska grupper utanför den västerländska samhällskulturen. Demografiska faktorer så som inkomst, yrke, utbildning, kön och ålder har också en inverkan på användning av Internet. (Heinonen, 2013)

I situationer där Internet och/eller datorer är främmande och personerna lider av något av de nämnda utmaningarna blir dessa personer lätt utanför och de har en begränsad delaktighet i samhället. I de västerländska länderna idag är det ofta den äldre generationen som speciellt lider av ett eller flera av dessa hinder. För att uppnå samhällsdeltaktighet anser Lönnroth (2015) att det är viktigt, att den äldre befolkningen skulle lära sig använda teknologi. Samhällsdeltaktighet uppstår då personen har känslan av att hon kan delta i samhällsutveckling och ha tillgång till relevant information. Detta kräver i dagens läge en dator och Internet. Internet erbjuder mera information om vad som pågår i världen än de korta nyhetsbitarna på radio och television. Således kan det tolkas som att man inte är lika medveten om vad som händer i runt omkring en utan en dator, som någon som har tillgång till Internet. En fördel med Internet kan till exempel vara skötseln av bankärenden hemifrån istället för att ta sig till ett bankkontor som ofta har begrän-

sade öppethållningstider. Det blir en positiv upplevelse och leder till en bättre självkänsla då ärenden kan skötas när det passar en själv. En annan fördel är tillgången till information som finns på Internet, vilket kan underlätta ens dagliga liv i flera olika situationer. Därtill kan en dator erbjuda spel, till exempel diverse kortspel, som kan vara värdefulla för att upprätthålla minnet för speciellt äldre människor. En dator, en tablett eller mobiltelefon med Internet kan också stöda utvecklingen och uppehållningen av kontakt med familj och vänner som inte bor nära, detta är en viktig komponent i en stark delaktighet. (Lönnroth, 2015. S. 63-65)

2.1.1 Tjänsten Kanta som ett praktiskt exempel

Idag kan man hitta sina personliga hälsouppgifter på Internet i Finland. Därtill kan recept skötas totalt digitalt. Individer kan logga in på Internet och söka upp sin häsohistoria, dessutom sparas recept digitalt så att man kan hämta sin medicin från vilket apotek som helst utan att ha sitt recept med sig i pappersformat. I Finland har man tagit i bruk en Internet sida som 'omakanta'. Där kan personen själv logga in för att läsa om sina egna recept, utlåtanden och laboratorie- och röntgenresultat. Dessutom kan man be om förnyelse av recept, spara sitt livstestament och donationsvilja. Omakanta rekommenderar att man ger sitt samtycke till de aktörer som vårdar en, så de får tillgång till ens hälsouppgifter. Då kan till exempel både den offentliga och privata hälso- sjukvården utnyttja samma undersökningar som gjorts. På detta sätt blir det enklare att gå till vilken läkare eller mottagning som helst utan att man måste börja från början och förklara sina problem eller göra om alla undersökningar. (Kanta, 2016) Eftersom äldre har möjligtvis mera behov av att gå till läkaren är detta ett bra exempel på hur lätt känslan av att inte vara delaktig i samhället upplevs, då servicen är inte densamma som för dem med anslutning till Internet.

Denna utveckling av användning av Internet skall erbjuda klienterna en förbättrad upplevelse av vård kvaliteten. På grund av den digitala klyftan, speciellt inom de äldre befolkningsgrupperna, hindrar detta tillgång till denna service. Vilket i sig leder till sämre vård än vad en annan person har tillgång till och vilket i sin tur kan leda till att personens hälsotillstånd försämras och att delaktigheten lider.

2.2 Delaktighet från ett ergoterapeutiskt perspektiv

Delaktighet är ett begrepp som används i många olika sammanhang. Därför har jag valt att lyfta fram begreppet delaktighet från ett ergoterapeutiskt perspektiv.

En av ergoterapeutens grundprinciper är att ge möjlighet till social delaktighet. För dem som känner sig uteslutna är det viktigt att ergoterapeuten motiverar dem till att vara socialt delaktiga. Redan en lite upplevelse av att känna sig socialt delaktig kan ge rehabiliteringsprocessen en fördel som slutligen resulterar positivt. Vilket tyder på hur viktigt känslan av delaktighet egentligen är för vilken som helst individ. (Argentzell & Leufstadius, 2010 s. 43)

Flera forskare beskriver delaktighet som en subjektiv upplevelse, en känsla av att delta i något. Genom en aktivitet och aktivitetsutförandet sker delaktighet. Med aktivitet hänvisar man till att fysiskt utföra något, som kan vara psykiskt, kognitivt eller socialt. Det innebär inte endast att ensam utföra en aktivitet, utan också att få vara tillsammans med andra människor och utföra aktiviteter kollektivt. Ett annat perspektiv inkluderar utförande av en aktivitet med målet att göra något för en annan person, men detta är oftast inte en del av begreppet delaktighet. Däremot kan det ändå vara en väldigt viktig komponent av att känna sig delaktig. Då en aktivitet upplevs som meningsfull och har ett mål, möjliggör den upplevelsen av delaktighet. Att kunna påverka, att få välja och att ha handlingsutrymme behövs för att uppleva delaktighet. Fastän man inte fysiskt kan genomföra en aktivitet kan man påverka sin egen delaktighet med att välja vad, när och hur en aktivitet utförs med hjälp av någon annan. Att vara engagerad i aktivitetsutförandet i de dagliga aktiviteterna är ett kännetecken på delaktighet. (Göranzon, 2009)

Utgångspunkten för delaktighet är den större kontexten, miljö samt omgivningen har en stor betydelse för delaktighet. Anpassning och tillgänglighet samt attityder hos andra kan möjliggöra upplevelsen av delaktighet eller motarbeta den. Vanor, roller och intressen kan också påverka upplevelsen av delaktighet. (Göranzon, 2009. S.8)

Delaktighet kan inte bedömas av en utomstående person eftersom det är individens egna engagemang, uppfattning och känsla i situationen som är avgörande. Individen måste alltså själv evaluera sin upplevelse om delaktighet. (Gustavsson, 2004 s. 30)

2.3 Äldre och digitalisering

Teknologi kan vara en utmaning för den äldre befolkningen. Användning av teknologi inom den äldre befolkningen kan inte anses som en självklarhet på grund av att alla inte blivit introducerade för datorer i arbetslivet eller i något annat tillfälle. Istället för att teknologin skulle ge stöd och hjälp för vardagliga ärenden som den är ursprungligen gjord för, kan den åstadkomma mer svårigheter inom den äldre befolkningen för att sköta ärenden. Automatisering och teknologiserande av olika service kan orsaka svårigheter för äldres sociala delaktighet. Teknologin tar inte alltid i beaktande de äldres specialbehov, till exempel äldres försämrade syn. De flesta teknologiska lösningar är planerade och utförda från ung-vuxnas synvinklar vilka inte alltid tar äldres specialbehov i beaktande. Som bäst kan teknologin förbättra livskvaliteten hos den äldre befolkningen då det kan ge möjligheten att sköta självständigt sina egna ärenden. Dessutom kan Internet förbättra på sociala delaktigheten och öka på kommunikation samt möjliggöra ett självständigt boende för en längre period. (Wessman et al. 2013)

2.4 Tidigare forskning

För att undersöka vad tidigare forskning har konstaterat om delaktighet och digital klyfta använde jag mig av Nelli på distans och sökte i olika databaser så som Academic search elite (EBSCO), Sage journals och google scholar. Sökorden som jag använde var: *elderly*, *digital divide* och *participation* i olika kombinationer. Årtalen filtrerades från 2006-2016 i olika kombinationer beroende på sökresultaten.

På basen av rubrikerna läste jag in mig på dem som handlade delaktighet för de äldre och den digital klyftan. Om rubriken innehöll ämnen som cancer, social media, testning av ett nytt program, andra teknologiska redskap så som telefon, applikationer för telefoner eller vuxna med mentala hälsoproblem satte jag dem till sidan.

2.4.1 Äldre och fördelarna med användning av Internet

Användning av Internet ger flera positiva upplevelser för äldre såsom ökad autonomi, bättre kontakt och förstärkta relationer till vänner och familj och högre självkänsla, samt bättre tillgång till information om till exempel hälsa och fritidsintressen. Trots att det finns flera fördelar med användning av Internet för de äldre, tillbringar den äldre generationen inte lika mycket tid på Internet som den övriga befolkningen. För vissa kan detta bero på att det inte har tillgång till en dator, men detta är inte den enda orsaken till att äldre befolkningen inte är lika aktiva på Internet som den yngre befolkningen. Även då det finns tillgång till datorer och Internet samt dator övningstillfällen så spenderar äldre inte tid vid en dator. Detta beror ofta på attityder, uppfattningar, brist på kunskap och andra personliga egenskaper såsom ångest eller likgiltighet. (Jung et al. 2010 s. 194-195)

Berkowsky et al. (2013) lyfter fram fördelarna som äldre har av Internet. IKT har potentiell möjlighet att förbättra livskvaliteten hos äldre på flera olika plan. Bland annat kan den äldre personen öka sin socialiserings möjlighet, få större produktivitet, förbättra sin fysiska och mentala funktioner och öka sitt självförtroende. Därtill kan användning av IKT minska känslan av ensamhet och isolation, depression, stress och kan förbättra känslan av personlig utveckling, mening i livet och självständighet. Även om man är medveten om alla dessa positiva fördelar med IKT för äldre är andelen av den äldre befolkningen som använder datorer/Internet liten. Då en äldre person har tillgång till dator och Internet kan hon få en bättre uppfattning om till exempel vad hennes barnbarn talar om då de refererar till Youtube och kan delta bättre i diskussioner inom familjen. Då ett verktyg är anpassat till användarens behov ger det möjligheten att lära sig något nytt och förändrar attityden mot dagens teknologi. Med tillgång till dator/Internet samt stöd och övningar kan man hjälpa de äldre att komma över den digitala klyftan. (Berkowsky et al. 2013)

Flera studier (Friemel, 2014; González et al. 2012) lyfter fram faktorer som kan inverka på användning av IKT. Dessa är bland annat ålder, individuella faktorer (kön, civilstånd, ekonomi, utbildning), sociala faktorer och kollektiv uppmuntring av upprätthållande av sociala nätverk och allmänt intresse för teknologi. Orsaker till att äldre människor inte

använder Internet har ofta att göra med en rädsla för det nya tekniska verktyget och en osäkerhet för att kunna använda tekniken. En del tycker också att det är poänglöst att försöka och ser inte värdet med lära sig. I vissa fall kan fysiska eller mentala begränsningar ha en stor inverkan på användningsmotståndet. Inom den äldsta åldersgruppen (85+) var det största hindret synen och oförmågan att kunna se vad som står på tangentbordet eller skärmen, och osäkerheten för kunskaper och teknologin var en mindre orsak. (Friemel, 2014 s. 7-12)

Att kunna hantera teknologi som har med information och kommunikation att göra är idag ett baskrav för att vara socialt delaktig i samhället, och detta gäller också den äldre befolkningen. Att vara socialt delaktig förknippas idag med ett gott välmående och med god livskvalitet, för den äldre befolkningen förknippas det också med ett lyckat åldrande. Flera inom den äldre befolkningen har en god inställning till att ännu vilja lära sig nya kunskaper eller aktiviteter. Flera är nyfikna om vad dator tekniken innebär och är öppna till att lära sig om datorn som en social aktivitet. (González et al. 2012)

2.5 Problemformulering

Detta ämne är relevant då i dagens läge blir allt mer teknologiskt drivet och flera tjänster ersätts från det så kallade gammalmodiga sättet till mer tekniskt och digitalt. Småningom finns alla samhällstjänster på Internet för att underlätta folkets behov och för att erbjuda dem den bästa möjliga och snabbaste servicen. Allt från att hitta information till olika tjänster, finns på Internet och detta kan därför göra det extremt utmanande för den äldre befolkningen som inte har tillgång till dator eller kunnigheten att använda en dator. Ett hinder uppstår för äldre personer att utföra viktiga ärenden som resten av befolkningen lätt har tillgång till och på detta vis kan de äldre personer mista känslan av att vara delaktiga i samhället. Därför är det viktigt att sammanställa hur den digitala klyftan inverkar på äldres delaktighet så att olika professionerna kan få en djupare förståelse för vad digitala klyftan egentligen beror på hos äldre personer och vad som potentiellt kan göras för överbrygga denna klyfta för de äldre.

3 TEORETISK REFERENS RAM

På grund av att detta examensarbetet behandlar främst delaktighets begreppet har Molins begreppsanalys om delaktighet använts som teoretisk referensram.

ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health) förklarar betydelsen av delaktighet så här: ”En individs engagemang i livssituationer i förhållande till hälsförhållanden, kroppsfunktioner och kroppens struktur, aktiviteter och faktorer i omgivningen”. Molins (2004) begreppsanalys tar upp hur begreppet engagemang används i ICF:s definition om delaktighet. I detta sammanhang innefattar begreppet engagemang att delta eller ta del av, vara inkluderad eller upptagen inom ett livsområde, vara accepterad eller ha tillgång till behövda resurser. Dessutom lyfter ICF-dokumentet en annan synvinkel på engagemang det vill säga den subjektiva erfarenheten av engagemang. (Molin, 2004, s. 65-66)

Kapacitet identifierar individens förmåga att utföra en uppgift därför kan det inte bedömas då det gäller delaktighet. Med delaktighet gäller det att vara involverad i en livssituation vilket inte går att bedömas utifrån personens förmåga utan från upplevelser och samspel i en situation. Då genomförande av en aktivitet sker så kan det beskrivas från delaktighetsaspekten som så att uppleva engagemang i en situation där genomförandet resulterar till lärandet eller kunskapstillämpning. (Björck-Åkesson & Granlund, 2004, s. 43)

Engagemang är en viktig komponent då det gäller delaktighet. En viktig synpunkt är att flertal av aspekterna gällande engagemang inte förutsätter aktivitet från individens sida. En individ kan ha tillgång till de behövda resurserna så som att vara accepterad och inkluderad, samt ta del av något utan att egentligen sträva till att vara aktiv eller engagerad. (Molin, 2004. S. 67-68)

Aktivitet är en annan viktig komponent i delaktighetsformen. En aktivitet kan genomföras på olika sätt vilket också betyder att utförandet kan ha olika grader av engagemang. Graden av engagemanget karaktäriserar genomförandet av aktiviteten. Känslomässigt och intellektuellt engagemang identifieras också som en aktivitet, därför kan det vara

svårt att särskilja en persons engagemang i en viss aktivitet. En person kan uppleva sig delaktig utan att vara engagerad och aktiv. (Molin, 2004. S.68-69)

Tillhörighet är också en viktig komponent i delaktighetsformen. Molin (2004) delar upp den i två skilda teman; formell tillhörighet och informell tillhörighet. Den formella tillhörigheten har en objektiv och ”juridisk” nyans och betyder att antingen hör personen till ett socialt sammanhang eller inte t.ex. en skolklass. Den formella tillhörigheten säger inte hur eller om individen blir accepterad i sammanhanget. Den informella tillhörighet har en subjektiv nyans vilket handlar om personens individuella känsla av att vara accepterad. För att känna sig delaktig behövs båda komponenterna. Den formella tillhörigheten ger med andra ord chansen att tillhöra en grupp, så som skolklass, fotbollslag etc. Medan den informella tillhörigheten ger känslan att man sedan blir accepterad av gruppen. (Molin, 2004. S.69-70)

Tillgänglighet är en förutsättning för delaktighet. För att utnyttja tillgänglighet kräver det initiativtagandet och engagemang från individen vilket leder till följande komponent, autonomi. Med autonomi menas det att göra självständiga val och själv bestämma över en viss situation. Autonomi innefattar även rätten att välja att inte vara delaktig i vissa situationer, detta kan kopplas till tillhörighetsaspekten. På detta vis kan individen visa sin tillhörighet genom att göra ett självständigt beslut med att tillhöra eller inte tillhöra. (Molin, 2004. S. 71-72)

Delaktighet kan vara att man aktivt agerar i något eller i en situation men också ett passivt besittande av något (kunskap) eller att ta del i något (information). Därför finns det ännu en komponent för delaktighetsformen, nämligen interaktion. Den bildas genom en ömsesidighet i en social sammanhang. Med andra ord menas det att den sociala interaktionen råder på givande och tagande från individen själv och från den sociala omgivningen. För att vara fullständigt delaktig borde personen vara i samspel med sin omgivning. Samspelet skall gå ut på accepterande och ömsesidighet samt den subjektiva komponenten av tillhörighet. (Molin, 2004. S.74-75)

4 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med examensarbetet är att redogöra hur den digitala klyftan inverkar på de äldres delaktighet.

- Frågeställning 1. Hur påverkar individuella faktorer uppkomsten av den digitala klyftan bland äldre?
- Frågeställning 2. Hur påverkas de äldres engagemang av den digitala klyftan?
- Frågeställning 3. Hur påverkas de äldres autonomi av den digitala klyftan?

5 METOD

Studien utförs som en forskningsöversikt på grund av att syftet med arbetet är att beskriva och sammanfatta hur den digitala klyftan inverkar de äldre personers delaktighet. Jag strävar efter att analysera och granska studien systematiskt och kommer att ta stöd från riktlinjerna av en systematiskt litteraturstudie. (jmf. Forsberg & Wengström, 2013)

För att kunna göra en systematisk litteraturstudie krävs det flera vetenskapliga studier av god kvalitet som fungerar för bedömningar och slutsatser. Utgångspunkten är att besvara frågeställningarna genom att systematiskt identifiera, välja, värdera och analysera väsentliga artiklar. (Forsberg & Wengström, 2013, s.26-27)

Meningen är att tydligt beskriva metoden för urvalen av litteraturen, sökningsprocessen och sedan kvalitetsgranska, presentera och analysera litteraturen. (Forsberg & Wengström, 2013, s. 30-31) Denna process beskriver jag i de följande kapitlen av examensarbetet.

5.1 Urval och datainsamling

Datainsamlingen skedde via databassökning och ibland via manuell sökning. Sökorden valdes och formades på basis av syftet och frågeställningarna. För att undvika icke rele-

vanta forskningar har vissa avgränsningar gjorts. Urvalen av litteraturen kommer att ske via Forsberg & Wengströms (2013) riktlinjer. I urvalsprocessen granskas de studier som hittats kritiskt och inklusion och exklusions kriterierna beskrivs tydligt för studien. Dessa kriterier presenteras i tabell 1. Kriterierna för studier som inkluderats har definierats utifrån bakgrundsinformationerna och frågeställningarna.

Tabell 1. Inklusions- och exklusionskriterier

Inklusionskriterier	Exklusionskriterier/amnen
Max. 10 år gamla studier	Dator programmering
Studier med äldre personer som målgrupp	Studier med barn, ungdomar eller vuxna som målgrupp
Studier som behandlar delaktighet	Tekniska hjälpmedel
Studier som är skrivna på engelska, svenska eller finska	Studier som behandlar andra teknologiska redskap
Studier som behandlar användning av dator	
Kvalitativa- kvantitativa eller systematiska studier	

Sökning av forskningar var en fortsättning av sökningen tidigare i plan fasen där tidigare forskning söktes. Verktyg för sökningen var Nelli och olika databaser så som *Academic search elite (EBSCO)*, *Science Direct*, *Sage Journals*, *PubMed* och *Google Scholar*. Sökorden som användes var *digital divide*, *participation*, *older adults*, *elderly*, *seniors*, *engagement*, *technology*, *factors*, *ehealth*, *autonomy*, *being* och *independent* i olika kombinationer. **Older adults, elderly och seniors användes i formen av OR.** I bilaga 5 presenteras artiklarna som valdes med i examensarbetet. Det förklaras i tabellen artikelns titel, studiens syfte, studiens metod, resultat samt kvaliteten på studien. I bilaga 6 presenteras litteratursökningen.

5.2 Kvalitetsgranskning

Värdet av en systematisk litteraturstudie är hur väl identifieringen och värderingen behandlas. Kvalitetsbedömningen gäller åtminstone studiens syfte och frågeställningar, design, urval, mätinstrument, analys och tolkning. I denna studie har författaren följt Forsberg & Wengström (2013) checklistor för kvalitetsgranskningen (se bilaga 1,2,3,4). Författaren kommer att använda mallar som granskar systematiska litteraturstudier, kvalitativa studier och kvantitativa studier. Via kvalitetsgranskning värderas studier så som hög, medel eller låg kvalitet. Studier med låg kvalitet inkluderas inte i denna studie då det enligt Forsberg & Wengström (2013) kan leda till fel slutsatser. Därför kommer endast studier med medel och hög kvalitet inkluderas. För att värdera studierna har författaren valt att omformulera frågorna i checklistorna (se bilaga) så att de kan besvaras som ja/nej. För varje positiva svar anges det ett (1) poäng och för negativa svar noll (0) poäng. Detta resulterar i en poängsumma som sedan räknas i procent av den totala mängden. (Willman et al. 2006 s.96)

Tabell 2. Kvalitetsgranskningen enligt procentindelningen

Procentindelning	Motsvarar kvalitet	Motsvarande siffra	Antal artiklar enligt procentindelning
100-85%	Hög kvalitet	3	12
84-70%	Måttlig kvalitet	2	3
69-55%	Låg kvalitet	1	3

Studier som värderades så som måttliga eller höga kvaliteter placerades i en ny mapp därifrån det sedan var lättare att påbörja analysen.

5.3 Analys

I analysen delades helheten in i mindre delar för att de skall kunna undersökas enskilt. Därefter byggdes delarna upp tillbaka till en helhet på ett nytt sätt. Meningen var att göra en stor mängd av data förståelig, minska volymen av information och upptäcka ett

mönster. På detta vis är det enklare att presentera kärnan i helheten. (Forsberg & Wengström, 2013)

Det inkluderade materialet lästes flera gånger genom för att innehållet skulle bli ordentligt bekant. Därefter funderades vad studierna egentligen innehöll och koder bildades på det som var väsentligt. Koderna placerades i kategorier som ansågs vara passande gällande syfte och frågeställningar. Därefter sammanfattades kategorierna i olika teman. Likheter, skillnader, motsatser och hierarkiska nivåer söktes för att hitta ett mönster. Kategorisering av data gav stödet för att hitta ett mönster.

Meningsbaserade enheter markerades som sedan placerades in i olika kategorier. Kategorierna kunde besvara frågan ”vad?”. Kategorierna placerades sedan in i olika teman som har formats via frågeställningarna och syftet. Teman skapades via de underliggande betydelseerna i kategorierna. Ett tema är en regelbundenhet som uppstått inom kategorierna. Ett tema beskriver aspekten om strukturen av erfarenhet och ett tema kan inte vara ett objekt eller en sak. Ett tema svarar på frågan ”Hur?”. Graneheim & Lundmans:s (2004) riktlinjer följdes i analysen.

Materialet lästes igenom flera gånger och det relevanta markerades med en viss färg som sedan kunde placeras in i rätta kategorier som formulerats utifrån frågeställningarna. Den relevanta texten omformulerades sedan på basis av tolkningen i ett annat Word dokument som endast fungerade som ett stöd till skribenten.

5.4 Etiska aspekter

För att göra en god och bra forskning får det inte förekomma fusk och ohederlighet. Med fusk och ohederlighet menas plagiat av data och hypoteser eller metoder utan angivande av källa eller feltolkning av forskningsprocessen på annat sätt. För att göra en god och bra forskning är det viktigt att välja studier som fått tillstånd av en etisk kommitté, klargöra artiklarna man valt till studien och arkivera dem i 10 år samt presentera resultaten som framkommer i studien, inte endast den informationen som stöder forskarens egna åsikt. (Forsberg & Wengström, 2013 s. 69-70)

6 RESULTATREDOVISNING

Syftet med examensarbetet är att redovisa hur den digitala klyftan inverkar de äldres delaktighet. Artiklarna som inkluderats i studien har analyserats med detta i fokus. Frågorna som kommer att besvaras är hur diverse individuella faktorer påverkar uppkomsten av den digitala klyftan för de äldre samt hur påverkas de äldres engagemang och autonomi av den digitala klyftan.

Via innehållsanalysen uppstod det kategorier där resultaten förklaras. Kategorierna har uppstått via innehållet av data och genom mina egna tolkningar. Följande kategorier har identifierats: *Fysiska hinder*, *ekonomiska hinder*, *kunskapshinder*, *attitydshinder* och *hinder relaterat till rädsla och osäkerhet*. Artiklarna som valdes till studien presenteras i Bilaga 5, varifrån det går att läsa artikelns titel, författare, årtal, syfte, metod, resultat och kvaliteten av studien. Målet med litteraturanalysen var att identifiera faktorer som inverkar på de äldres delaktighet inom den digitala världen i de västerländska samhällen. Fem tydliga kategorier identifierades och dessa har sammanfattats i tabellen nedan (Tabell 3).

Jag avslutar detta kapitel med en summering om vad undersökningarna jag analyserat konstaterar vara de positiva aspekterna för de äldres delaktighet i den digitala världen.

Tabell 3 Identifierade kategorierna

HINDER FÖR DE ÄLDRES DELTAGANDE I DEN DIGITALA VÄRLDEN	KORT BESKRIVNING	RELEVANS PÅ BASIS AV UNDERSÖKNING-ARNA SOM HINDER
Fysiska begränsningar	Dålig syn, oförmåga att använda sina händer för tangentbord och mus, demens	MEDIUM
Kompetensnivå	Saknad kunskap och stöd till att lära sig att använda en dator och internet	HÖG
Ekonomiska hinder	Kostnaden för att köpa en dator för hög	LÅG
Inställning och attityd	Attityden att datorer är för de yngre, män, arbetslivs relaterat	HÖG
Rädsla och osäkerhet	Osäkerhet om vad som finns på nätet, att bli beroende etc.	HÖG

6.1 Individuella faktorer som påverkar den digitala klyftan

Flera större, generella orsaker påverkar digitala klyftans existens för den äldre befolkningen, som bland annat attityder, uppfattningar och andra personliga egenskaper såsom ångest, likgiltighet, fysiska hinder eller brist på kunskap. (Jung et al. 2010) Om den äldre generationen inte får tillräcklig utbildning för att ha kunskap att utnyttja den nya teknologin växer deras digitala klyfta (Jung & al. 2010; Hakkarainen, 2012; Hall, & al. 2015; www.lvm.fi, 2017)

Fokus för detta examensarbetet är att identifiera individuella faktorer som inverkar på de äldres användning av digitala redskap. Följande kategorier har identifierats i den analyserande litteraturen: Fysiska hinder, ekonomiska hinder, kunskapshinder, attitydshinder och hinder relaterat till rädsla och osäkerhet.

6.1.1 Fysiska begränsningar

De flesta studier konstaterar att åldern är en dominerande faktor för den digitala klyftan, också inom den äldre generationen (Slegers et al. 2011, Deursen & Helsper, 2015, Wu et al. 2015, Berner et al. 2015). Studierna undersöker om det finns ett gap mellan den äldre befolkningen och de yngre, resultaten tyder på att det finns. Det har också identifierats en digital klyfta bland den äldre befolkningen där åldern är en dominerande faktor. Idag är 75+ års åldern en avgörande åldersgräns när äldre inte längre använder Internet. Orsaken till detta är oftast att de känner sig för gamla. (van Deursen & Helsper, 2015)

Flera andra hinder som kommer med åldern, bland annat fysiska begränsningar, brist på kunskap, kognitiv funktionsnedsättning, utbildningsnivå, och kön har en påverkan på digitala klyftan (Wu et al. 2015 & Berner et al. 2015) Fysiska begränsningar har sin orsak till varför äldre befolkningen inte använder Internet så som försämrad syn, kognitiva svårigheter. I dagens läge är den sociala normen att vara 'online' och att vara engagerad i den digitala världen (Arief et al. 2013))

Faktorer så som åldern, kön, socioekonomisk status och den sociala isoleringen påverkar engagemanget i äldres utförande av aktiviteter på Internet. (van Deursen & Helsper, 2015) Intressant nog så kan läs- och skrivkunnigheten även påverka vilken typ av aktivitet äldre engagerar sig i, t.ex. att lyssna på musik kräver lägre nivåer av traditionell läskunnighet än att söka information. Därför kan nivån av traditionell läskunnighet förklara i viss mån varför vissa äldre inte engagerar sig. (van Deursen & Helsper, 2015) De äldre som har problem med sin rörlighet har det allmänt svårt i sina vardagliga funktioner.

6.1.2 Kompetensnivå för teknologi

Utmaningen i processen att lära sig använda en dator från början kräver kognitiv ansträngning samt tidsinvestering för äldre personer. (Slegers et al. 2011). Omgivningen har en stor betydelse för användningen av Internet. En äldre person som bor ensam har inte nödvändigtvis stödet som de skulle behöva i sin näromgivning, för att lära sig att använda en dator och Internet. (Deursen & Helsper, 2015).

Van Deursen & Helsper (2015) anser att dator/Internet världen är ett mansdominerande område, vilket leder till att äldre kvinnor gör ett medvetet val att inte delta i Internet fenomenet. Från en stereotypisk synvinkel sägs det att män är bättre inom teknologi i jämförelse med kvinnor och inom den äldre befolkningen sitter denna generaliseringen starkt i. (van Deursen & Helsper, 2015). De som har en högre utbildning, är yngre eller är män och som inte känner sig ensamma har tendensen att engagera sig mer i digitala världen, än de som är i en motsatt position med lägre utbildning, är äldre och kvinnor. (Slegers et al. 2011). Hall et al. (2015) kommer fram i sin studie att faktorerna som kön, inkomst och ålder inte påverkar den digitala klyftan lika mycket som utbildningsnivån gör.

Flera av den äldre befolkningen har i dagens läge anslutning till Internet, men väljer att inte använda det eller åtminstone inte för att söka information om hälsa eller medicinska problem (Hakkarainen, 2012, Hall et al. 2015). Det finns en ökning på kroniska sjukdomar, speciellt inom den äldre befolkningen, vilket begränsar deras Internet användning samt brist på kunskapen. (Hall et al. 2015)

Utbildningsnivå anses ha det viktigaste inflytandet för digital uteslutning. Högre utbildade är mer involverade i kognitivt ökande aktiviteter om information och nyheter. Därtill har de högre utbildade potentiellt haft möjlighet att lära sig dator/Internet kompetenser på arbetsplatsen innan de blev pensionerade. (van Deursen & Helsper, 2015) I dagens läge har den finska befolkningen tillgång till sina egna hälsouppgifter samt till information angående sitt hälsotillstånd (Omakanta). Detta ger förbättrade möjligheter att engagera sig och delta i sin egen vård. Därtill bidrar detta system till minskning av vårdkostnaderna och förbättring kvaliteten på vården. Även då vissa äldre är aktiva användare så måste Internet sidorna som behandlar individers personliga hälsouppgifter, uppställas på ett lätt och simpelt sätt för att även den äldre befolkningen inte skulle ha svårigheter med användningen. (Hall et al. 2015) De som inte har utvecklat en digital kompetens riskerar att bli uteslutna från att delta i samhället på både makro- och mikro-nivå. (Hill et al. 2015)

Eftersom användning av Internet blir viktigt i tanke på framgång i de flesta aspekterna av livet är äldre icke användare mer orättvist behandlade i förhållande till deras förmåga att fungera i dagens digitala värld. (Czaja et al. 2008)

Brist på dator kunskaper kan leda till känslan av underlägsenhet och maktlöshet. Dessutom har äldre känslan av att de blir stämplade till gammaldags och föråldrade då de inte använder dator/Internet. (Wu et al. 2015)

6.1.3 Inställning och attityd

Värderingar, tankesätt och livsstil anses bidra till den digitala klyftan. Attitydsrelaterad hinder visar sig vara relaterade till lägre nivå av intresse, kontroll, förtroende, bekvämlighet, själv effektivitet och högre teknik ångest. Dessutom upplever en del äldre att de inte har ett behov till användning av Internet. (Wu et al. 2015; Arief, 2013) Med hjälp av en intervention som är anpassad för specifika behov kan äldre tryggt engagera sig i att lära sig något nytt vilket leder till förändrade attityder mot teknik (Berkowsky et al. 2013).

De äldre förklarar att ett simpelt levande är värdefullt. De anser att ett enkelt, fredligt och balanserat liv är ett optimalt sätt att åldras. (Hakkarainen, 2012) Äldre uppfattar att datorn i sig är ett viktigt redskap och de förstår den potentiella nyttan datorn kan erbjuda vissa människor, däremot ser de inte värdet för dem själva (Hakkarainen, 2012; Larsson et al. 2013; Czaja et al. 2008).

Orsakerna till varför äldre inte använder Internet är mycket kulturspecifika. De olika identiteterna, intressen, historia och kultur är faktorer som begränsar motivationen och kapaciteten till användning av dator. (Hakkarainen, 2012) Dessutom har det geografiska läget en betydelse. Om personen bor i urban stadsmiljö finns det en större sannolikhet att hen använder sig av Internet, än hen skulle bo på landsbygden (Berner et al. 2015). De traditionella aktiviteter har stor betydelse för äldre befolkningen. Att läsa tidningen i pappersform istället för på sin dator på Internet, gå till banken för att få kundservice av en person eller att få sin post i analog istället för digital form upplevs värdefullare och

meningsfullare för flera äldre och därför är det ofta de äldres eget val att utföra aktiviteter på ett traditionellt sätt. (Larsson et al. 2013; Hakkarainen, 2012)

Målet med ökad användning av digital teknologi är ursprungligen att kunna förbättra det dagliga livet och underlätta deltagandet i samhället. Wu et al. (2015) anser att speciellt i Europa kan tekniska innovationer förbättra livskvaliteten för äldre och personer med funktionsnedsättning. De äldre som använder Internet anser att det finns en social press från samhället att vara så kallat "online". Detta driver dem att vara delaktiga via Internet för att passa in i samhället då de annars skulle känna sig utanför. Detta i sin tur leder till äldres tankar om att det existerar en social orättvisa, då människor inte har ett annat val än att använda ny teknik för att få tillgång till information och tjänster. (Wu et al. 2015 & Arief 2013)

Deltagandet i en datorkurs för äldre visar sig ha positiva effekter för dem jämfört med när de inte tidigare engagerade sig på Internet. Det ger en bättre självkänsla och en starkare självsäkerhet angående sina förmågor. Dessutom ger det möjligheten att vara lättare ansluten till vänner och familj och ger en mer positiv inställning till teknik. (Berkowsky et al. 2013). Däremot de som medvetet vägrar använda Internet gör det för att behålla känslan av frihet, som inte innehåller datorer/Internet utan ett traditionellt liv utan teknologiska verktyg. Vissa anser att vara fri från dator är som att inte behöva stämpla in och ut ur arbetet under en arbetsdag. Äldre som är icke användare av Internet har gjort ett medvetet beslut om att vara en minoritet; de väljer att vara långsammare än andra, gå mot en annan riktning eller ibland är det en stolthetsfråga. För vissa innebär beslutet att vara utanför eller utanför digitaliseringsperioden medan för andra betyder det inte det. (Hakkarainen, 2012) Vissa äldre upplever Internet som en negativ sak och detta stämmer från hur median behandlar fenomenet. (Hakkarainen, 2012) För att ta rollen som en Internet användare, förväntar äldre att deras position i samhället skulle bli mer delaktig än då de är icke användare. Äldre upplever känslan av utanförskap, men redan vid första Internet engagemanget ändras dessa åsikter. (Larsson et al. 2013; Hill et al. 2015) Icke användare med högre utbildning är mer benägna att nämna att de inte har tid som en orsak till att avstå från användning av Internet. I samband med Internet attityder är det viktigt att öka äldres digitala engagemang med olika handlingar för att

skapa en positiv inställning till de möjligheter som Internet medför. (van Deursen & Helsper, 2015)

Att den äldre befolkningen inte är engagerade i den digitala världen beror oftast på sociala och psykologiska hinder, samt fysiska hinder. Dock är de sociala och psykologiska hindren oftast en större orsak till icke användning av Internet, än de fysiska orsakerna. (Deursen & Helsper, 2015)

De äldre engagerar sig endast i en aktivitet om de anser att de får något positivt ut av det, även om de äldre i allmänheten är fascinerade av teknologins potential i vardagen. (Wu et al. 2015)

6.1.4 Rädsla och osäkerhet

Specifika individuella faktorer som bidrar till digital klyfta handlar oftast om integritetsfrågor, trygghet, rädsla, osäkerhet, minskning av mänsklig kontakt, samt oron som reflekteras från den yngre generationen som visar tecken på att vara beroende av Internet. (Wu et al. 2015) Enligt Arief et al. (2013) är integritetsfrågor inte det största problemet för att våga använda Internet, utan istället är orsaken att äldre vill fokusera på god hälsa och värderingar. Äldre befolkningen anser att Internet är farligt på grund att mer och mer tid spenderas på Internet, istället för att göra saker på ett traditionellt sätt. Det är ett hot mot mänsklig kontakt, säkerhet, hälsa, traditionella värderingar, simpelt levande och tystnad. För vissa tog känslan av rädslan över och det blockerade dem för att söka kunskap och färdigheter för att engagera sig med digital teknik (Hill et al. 2015; Wu et al. 2015). Den materiella rädslan ersätts med osäkerheten med säkerhet och sårbarhet både om sig själva och tekniken (Hill et al. 2015)

De äldre önskar ett meningsfullt och ett välbefinnande åldrande och detta anses innebära att leva utan dator/Internet då det upplevs orsaka mycket ångest, rädsla och oro. (Hill et al. 2015, Hakkarainen, 2012; Larsson et al. 2013; Berkowsky, 2013; Arief et al. 2013; Wu et al. 2015; Slegers et al. 2015 & van Deursen & Helsper, 2015) Detta stämmer

även fastän den digitala tekniken möjliggör hobbyn, sociala kontakter och utföring av vardagliga aktiviteter, även då det finns bevis på att digital teknik skapar positiva känslor som bidrar till ökade nivåer av välbefinnande och minskning av ensamhet (Hill et al. 2015). De flesta äldre behöver hjälp och stöd när de vill lära sig att använda ny teknik. Då de äldre engagerar sig på nätet förblir de engagerade i fortsättningen också, dessutom känner de att tillgången till all information på nätet är nyttigt. För att de äldre skall bli eller fortsätta vara engagerade är utvecklingen av datorprogrammen till mer simplare mycket avgörande. (Hall et al. 2015) Alla äldre är inte av den åsikten att Internet/dator är endast ett verktyg för dem som tror sig behöva den, då vissa verkligen har intresset och motivationen att lära sig använda Internet men saknar stödet som behövs för att lära sig. (Larsson et al. 2013) Äldre som väljer att inte använda Internet är oftast ensamma boende eftersom det känns omotiverade att lära sig något nytt och invecklat, så som datoranvändning, då man inte har någon att vända sig till vid problemsituationer. (Berner et al. 2015) Kurser som syftar till att öka datorsjälvförtroende hos de äldre kan bidra till att främja datoranvändning och de äldres effektivitet att söka information om hälsa. (Hall et al. 2015)

Socioekonomiska faktorer såsom en kostnad av produkten har en betydelse. Dessutom förknippas attitydmässiga faktorer på engagemanget med den digitala världen om produktkostnaderna är höga. (Wu et al. 2015) Medan Arief et al. (2013) säger i sin studie att äldre kan överkomma digitala klyftan med att vara kostnadseffektiv och istället investera på långsiktiga fördelar med dator/Internet. Känslan av rädsla är oftast förknippad med de ekonomiska konsekvenserna om man får sönder det nya redskapet. Den faktorn föll snabbt bort då de äldre förstod att datorer är relativt svåra att söndra (Hill et al. 2015).

Positivt är att enligt Berkowsky et al. (2013) är alla dessa hinder för de äldres delaktighet i den digitala världen inte omöjliga att överkomma.

6.2 Den digitala klyftans inverkan på de äldres engagemang

Begreppet engagemang kan i sig vara relativt brett och individuellt. I detta examensarbete ligger fokus på äldres engagemang i och med att vara delaktig.

Wu et al. (2015) anser att även då vissa äldre inte är digitalt aktiva, är de oberoende engagerade att vara delaktiga i olika projekt eller studier som har med teknologin att göra med. En produktiv aktivitet eller sociala interaktioner med andra anses uppehålla äldres engagemang. Dock vissa äldre är i en digital klyfta kan de vara engagerade att vara med till exempel i kompisgrupper var ämnet diskuteras. (Wu et al. 2015) Internet kan erbjuda mycket åt en äldre engagerad person. Äldre som är i en digital klyfta kan gå i miste om de olika aktiviteterna som internet har att erbjuda, sköta ett nödvändigt ärende eller helt enkelt bli utanför alla praktiska lösningar. Till och med att bara lite bekanta sig med den digitala världen kan ha en effekt på äldres engagemang. (Larsson et al. 2013)

Med en dator och Internet är det lättare att hålla kontakt till familj och vänner oberoende var personen geografiskt befinner sig. De äldre engagerar sig sällan i aktiviteterna som Internet har att erbjuda, men då de gör det handlar det oftast om sociala interaktioner. (Arief et al. 2013, Berner et al. 2015) De äldre som använder Internet deltar engagerat i sina personliga hälsoinformationer. (Hall et al. 2013) Digital delaktighet erbjuder inte endast information för äldre om hur de skall delta i samhället men även chansen att upprätthålla sociala kontakter. (Hill et al. 2013) För att undvika att bli utanför samhället, eller för att stanna på andra sidan av den digitala klyftan, är en stor orsak till att de äldre försöker använda Internet. (Wu et al. 2015) Icke användare av Internet har ett begränsat delaktighet i samhället, även då vissa har motivation och intresse att göra en förändring. Det finns konsekvenser med att vara en icke användare, det leder till begränsad delaktighet i samhället t.ex. på grund av svårigheter att få information eller tjänster från samhället på ett traditionellt sätt. (Larsson et al. 2013)

Ett vanligt problem inom äldre befolkningen i Finland är att vara delaktig och engagerad i olika kultur evenemang, då alla biljetter säljs oftast via Internet och nätbanks lösenord är nödvändiga vid uppköp blir det svårt att engagera sig. De som råkar bo nära en biljettförsäljnings lucka är lyckligt lottade medan de som inte har det, låter bli att gå

på kulturevenemang. Vissa som har möjligheten ber sina barn eller barnbarn till hjälp. (Wessman et al. 2013)

6.3 Den digitala klyftans inverkan på de äldres autonomi

Vissa äldre anser sig vara mindre självständiga då de saknar kunskapen till att använda teknologin för att söka information om till exempel hjälpmedel hem som möjliggör deras självständiga boende. (Wu et al. 2015)

Äldre befolkningen som är i en digital klyfta anser att de är i behov av kognitiva övningar, som Internet har att erbjuda på. Äldre tycker att Internet möjliggör mera inom utbudet på hjärnövningar, hantera vardagliga aktiviteter och förbättrar deras autonomi. De äldre som tidigare varit i en digital klyfta kände sig inte lika självständiga som de kunde om de hade kunskapen och verktygen för teknologin som de har idag. (Slegers et al. 2012 & Ramón-Jerónimo et al. (2013)

Det finns en ökad användning av Internet för online shopping vilket stöder teorin om att äldres Internet användning kan öka självständighet och autonomi. (Czaja et al. 2008) Användning av internet är till nytta för att minska ensamhet och ökning av sociala interaktioner. (Cotten et al. 2013) Internet kan vara en bra strategi för att stimulera äldre att engagera sig i kognitivt utmanande aktiviteter, då kognitiva förmågor är viktiga i vardagen samt för den äldre befolkningens självständighet. Den ger möjligheten att träna sin hjärna och att hantera vardagliga problem och som i sin tur leder till en förbättrad autonomi. Användning av dator är inte lika vanligt bland äldre men det ger en vägledning till olika aktiviteter och kan därför beaktas som ett medel för att få hjälp med sin vardaglig självständighet. (Slegers, et al. 2011) Användning av dator/Internet har flera fördelar för äldre, den har en positiv effekt på deras självständighet och kognition, vilket hindrar människor från en kognitiv försämring och förbättrar autonomi samt vardagsfunktion. (Ramón-Jerónimo et al. 2013)

En utmaning, inom den äldre befolkningen i Finland, är att sköta bankärenden via nätbanken. Användningen av nätbankens lösenord är tekniskt utmanande för de äldre vilket ger känslan av att de inte sköter sina bankärenden tryggt. Speciellt för de äldre som har

valt att inte ta i bruk nätbanken överhuvudtaget insåg hur svårt det är att sköta ärenden utan Internet. En del äldre anser att utan kunskapen för dagens teknologi hamnar de mot sin vilja i en digital klyfta. Den största oron för äldre befolkningen är att inte kunna hantera sina bankärenden själv. Då allt sköts via Internet och personliga kundservicen blir allt mindre och mindre då behovet är annorlunda nuförtiden. Vissa äldres barn eller barnbarn sköter deras bankärenden även då äldre personen kunde sköta sina ärenden självständigt om de hade verktygen och kunskapen. Vissa erkänner till och med att de inte har någon sorts aning om hur mycket pengar de spenderat eller hur mycket de har kvar på kontot när de inte själv har möjligheten att hantera bankärenden. Ett annat exempel som äldre befolkningen lyfter fram är då nyhetssändningen från televisionen eller radion nämner att mera information om nyheterna finns på deras hemsidor och de som inte har en dator anser att de går i miste av något viktigt. (Wessman et al. 2013)

7 DISKUSSION

I följande kapitel diskuteras resultaten kopplat med inledningen, bakgrunden, teoretiska referensramen och tidigare forskningen. Dessutom diskuteras metoden för denna studie och slutligen en sammanfattning samt förslag på vidare forskning kring ämnet.

7.1 Resultatdiskussion

Från denna studiens resultat kom det fram att de äldre som inte använder Internet, inte nödvändigtvis tänker negativt om Internet fenomenet utan snarast saknar stödet och kunskapen. För att vara digitalt engagerad behöver äldre någon som ger dem kunskapen att använda Internet. (Hall et al. 2015; Larsson et al. 2013). Från delaktighets perspektivet då genomförandet av en aktivitet sker så upplevs engagemang i en situation där genomförandet resulterar till lärandet eller kunskapstillämpning. (Björck-Åkesson & Granlund, 2004. S43) Naturligt känner sig äldre befolkningen från delaktighetens perspektivet icke engagerade och/eller utanförskap då Internet orsakar svårigheter redan i början av genomförandet då rätta sortens stöd saknas. För vissa räcker det endast att äga en dator oberoende om den används eller inte för att känna sig delaktig och engagerad, då det är en social norm i dagens läget att äga en dator eller ha tillgång till Internet. (van

Deursen & Helsper, 2015) Från delaktighets perspektivet kan redan att fysiskt äga en dator/anslutning till Internet räcka för att känna sig engagerad. Det förutsätter inte en aktivitet från individens sida då en individ kan ha all tillgång till de behövda verktygen för att känna sig accepterad och delaktig. (Molin, 2004. S. 67-68) Då är det mer frågan om att känna sig engagerad och delaktig i samhället istället för att vara engagerad i en aktivitet i sig.

E. Larsson et al. (2013) studie anser att en stödperson är ett bra verktyg för äldre som är i en digital klyfta. Stödpersonen borde lyfta fram fördelarna i att engagera sig Internetvärlden och ge kunskap då detta kan ha en inverkan på personens dagliga liv.

Resultaten visar att vissa äldre känner sig utanför samhället då de inte använder Internet, för vissa andra är det ett val. För dem som det är ett val att inte använda Internet bor oftast på landsbygden var de anser att det finns viktigare saker att göra och vill genomföra aktiviteter på ett traditionellt sätt. (Hakkarainen, 2012; Larsson et al. 2013) Detta kommer att resultera till en orättvis behandling till exempel inom vård. Samhället placerar den äldre befolkningen framför ett val var det själv får bestämma över sin vårdkvalitet. Det blir intressant och se hur det kommer att se ut om t.ex. 10 år då teknologin har än en gång gjort digitala förändringar. De som bor på landsbygden och väljer att inte ta del i dagens teknologi känner sig dock inte utanför då de förmodligen är flera och detta resulterar till att de hör i en grupp var alla är accepterade som icke användaren. Från Molins (2004) delaktighets perspektiv kan man tolka detta som att de inte känner sig utanför då de är delaktiga i en kamratlig grupp med andra som har likadana tankar. Dessutom höjer det egna beslutet individens autonomi nivå då den gör ett självständigt beslut om en viss situation. Enligt Molins (2004) delaktighets perspektiv innefattar autonomi även rätten att välja att inte vara delaktig i vissa situationer, detta tyder på att de som gör ett självständigt beslut att inte vara involverad i digitala världen känner sig nödvändigtvis inte utanför utan snarast får känslan av makt över sig själv och sina egna beslut. Självständiga beslut är antagligen viktigare för de äldre som väljer att inte vara delaktiga från ett digitalt perspektiv i samhället än att gå med flödet som alla andra gör. Enligt Molin (2004) betyder det att sist och slutligen är äldre icke användare självständiga och delaktiga i samhället på sitt sätt. Detta perspektiv är dock endast riktat mot äldre icke använ-

dare. Medan de äldre som är icke användare på grund av att de saknar kunskapen känner sig utanför.

Enligt Molin (2004) är man fullständigt delaktig då personen är i samspel med sin omgivning.

Resultaten tyder på att äldre vill och önskar mer hjälp i användning av Internet. Det är ett främmande verktyg som de inte har något emot att få mer kunskap i för att underlätta sina vardagliga aktiviteter. (Hall et al. 2015; Larsson et al. 2013) Detta är ett positivt resultat då i dagens läge är det ett krav att ha kunskap inom digitala världen för att vara socialt delaktig. Dessutom förknippas social delaktighet till ett gott välmående och god livskvalitet samt ett lyckat åldrande. Dator kurser var det tas i beaktande äldres fysiska tillstånd samt kognitiva funktioner är en bra lösning till äldres socialt delaktiga status. Från studiens tidigare forskning stöder González (2012) denna studiens resultat.

Studiens resultat tyder på att användning av Internet kan förbättra kognitiva funktionen. Internet ger möjligheten att träna hjärnan på ett stimulerande sätt, fastän det inte är inom allas bekvämlighets zon så är det en bra utmaning för individen. (Slegers et al. 2011) Internet som en aktivitet kan vara kognitivt och intellektuellt utmanande vilket i sig är givande eftersom internetbaserade tjänster har särskilda fördelar för äldre befolkningen. Resultaten tyder också på att användning av Internet förbättrar självkänslan och tillfredsställelse med livet. Dessa fördelar kan motivera äldre att påbörja Internet användning. (Slegers et al. 2011) Andra studier har kommit fram till att användning av Internet i 6 månader förbättrar ADL (aktiviteter i dagliga livet) och depressions tillstånd. Användningen bestod främst av e-post, uppslagsverk, spel och fritidsapplikationer (Slegers et al. 2011). Äldre användaren spelar främst spel på datorer medan den yngre generationen använder datorer för exempelvis studie relaterade aktiviteter eller arbete. Detta kan antagligen förklaras med att äldre är pensionerade och har mer tid för fritids sysselsättning än obligatoriska aktiviteter. (Slegers et al. 2011) Slegers et al. (2011) påstår i sin studie att användning av datorer kan skydda individer från nedgångar i selektiv uppmärksamhet och minne men rekommenderar också att forska vidare inom ämnet.

De äldre som inte har någon tidigare erfarenhet av Internet anser att en anpassad kurs är det bästa sättet att överkomma digitala klyftan. (Wu et al. 2015) Då denna studiens resultat tyder också på att äldre behöver och önskar mer stöd till inläringen. På grund av att äldres fysiska tillstånd blir alltmer sämre med åldern måste det tas i beaktande. (Hall et al. 2015)

Den europeiska unionen och finska politiken betonar på betydelsen av ett aktivt åldrande vilket innefattar äldre befolkningen och deras deltagande i samhällslivet samt livslångt lärande genom användning av datorer. Enligt finska justitieministeriet främjar Internet demokrati och ger den äldre befolkningen en möjlighet att leda en aktiv livsstil. (Hakkarainen, 2013) Resultaten av denna studien tar upp äldres livsstil, värderingar och tankesätt. EU och finska politiken har samma mål som äldre befolkningen själv då de önskar ett meningsfullt och ett välbefinnande åldrande. Men skillnaden är att de äldre som är den egentliga målgruppen anser själv att för att nå detta meningsfulla åldrande lever de utan dator/Internet då det redskapet i sig själv orsakar rädsla, oro och ångest. (Hill et al. 2015; Hakkarainen, 2012; Larsson et al. 2012; Berkowsky, 2013; Arief et al. 2013; Wu et al. 2015; Slegers et al. 2015 & van Deursen & Helsper, 2015)

Studier har kommit fram till att mer medvetenhet behövs inom äldre och deras Internet användning, för att skapa mer vänligare webbsidor för dem som har en kognitiv försämring. En studie förklarar hur en interventions grupp för äldre var anpassad på grund av deras försämrade kognitiva funktion. Där lärde personen dem att använda dator/Internet genom att undvika musens användning totalt då tanken var att användning av mus är för svårt. Istället lärde de sig att flytta från plats till plats via tangentbordet vilket är mycket mer ansträngande än själva musen. (Choi et al. 2013)

Man kan alltså konkludera att det finns intresse för Internet användning inom den äldre befolkningen, speciellt för dem som mot sin vilja hamnat i en digital klyfta. Problemet ligger snarast vid att Internet världen låter skrämmande för en individ som inte har någon sorts förkunskap. Rädslan att prova på något nytt utan någon sorts vägledning orsakar individer i en digital klyfta. En lösning till detta skulle kunna vara en stödperson som hjälper de individerna som har intresset för att lära sig. Så som i många andra ål-

dersgrupper finns det grupperingar även inom den äldre befolkningen, vissa anser Internet som tidslöseri medan andra uppskattar vad Internet har att erbjuda.

7.2 Metoddiskussion

Studien genomfördes som en forskningsöversikt eftersom syftet var att redogöra och sammanställa äldres delaktighet i och med digitala klyftan. Beslutet var bra då det var intressant och se hur mycket det har forskats inom ett aktuellt ämne för dagens läge. Även då en kvalitativ undersökning kunde ha gett ett mer subjektivt perspektiv. Databassökningen orsakade inte svårigheter med att hitta forskningar som är aktuella, då denna studien handlar om Internet och dator användning. Artiklarna som inkluderades i studien är i första hand max 6 år gamla även då inklusionskriterierna var 10 år. Förutom en artikel som är 8 år gammal (Czaja et al. 2008). Orsaken till detta är att inklusions- och exklusionskriterierna var förberedda förrän den egentliga databassökningen. Totalt inkluderades 15 forskningsartiklar i studien, alla hittades genom databassökning. Sökorden var relevanta och orsakade inte svårigheter för att hitta relevanta forskningsartiklar.

Även då det fanns en tanke på hur denna studie kommer att se ut, ändrades examensarbetet under hela arbetsprocessen till lite annorlunda än vad tanken var från början. Då man påbörjar ett projekt målar man lätt en bild i tankarna hur det kommer att se ut när projektet är färdigt, detta händer även till mig. Jag hade en klar bild i tankarna då jag började och även en säkerhet på hur resultaten samt hela uppbyggnaden av examensarbetet kommer att se ut. Även då det fanns tydliga riktlinjer hur man till exempel skall analysera sitt material så orsakade det frustrerande stunder då man totalt tappat meningen med hela arbetet. Då kan det vara svårt att försöka påminna sig själv att ta några steg tillbaka och gå tillbaka till början för att hitta meningen. Personligen hjälpte det mig att ta ett totalt avstånd från arbetet en stund och sedan ta en ny inblick och inspiration efter en paus. På basen av tolkningarna som gjorts på Molins begreppsanalys och analys skedd blev arbetet och se ut som det gör.

Studien gjordes på ett systematiskt arbetssätt men inte utan svårigheter, analysen visade sig vara relativt krångligt för mig då jag hade svårigheter att välja meningsbärande enheter och detta hade sin insats på att hitta röda tråden i arbetet. Efter en paus från arbetet kunde man titta på arbetet med nya ögon och detta hjälpte en på traven. Tolknigen av resultaten är gjorda med stöd av Molins begreppsanalys. någon annan kunde tolka resultaten på ett annat sätt då jag är en oerfaren forskare, därför kan det påverka studiens tillförlitlighet.

7.3 Sammanfattning samt rekommendationer för vidare forskning

Intressant att resultaten visar att det är relativt normalt för äldre att inte använda tjänsterna som finns på Internet då det verkligen skulle vara ett redskap som stöder deras vardag. Även för dem som gjort valet att inte använda. Då det småningom verkligen kommer att bli svårt att sköta ärenden på ett traditionellt sätt. Varför göra sitt liv en aning mer invecklat då det finns en lösning? Man kan ju också tänka som så att det man inte vet, skadar inte. Som i detta fall, de äldre personer som vägrar att använda Internet vet antagligen inte allt om Internet som skulle få dem att ändra sin åsikt. Då går man ju inte i princip heller i miste av något om man är nöjd som det är.

Man borde verkligen lägga lite mer insats på hur nätsidorna byggs upp samt möjliggöra stödredskap för dem som behöver det.

Även då Slegers et al. (2011) kommer fram till att dator användning kan förbättra kognitiva funktionen hos äldre behövs det forskas mera inom ämnet då storleken av effekten på kognitiva funktionen är mycket liten. För att få en mer omfattande uppfattning om kognitiva funktionen och datoranvändning skulle det fås göra mer forskning kring det.

Resultaten av denna studie tydde på att äldre befolkningen inte har tillräckligt med kunskap eller har rädslor inom datateknik. En annan tanke inom vidare forskning kunde vara hurdana nätsidor föredrar äldre för att de skall hållas engagerade i digitala världen?

Då vissa av den äldre befolkningen är i en digital klyfta mot sin vilja borde man fråga just de individerna hur de skulle vilja att en nätsida ser ut för att de skulle anse att det inte är så svårt att använda Internet. Dessutom borde man uppmuntra mer den äldre befolkningen till att börja använda Internet, fastän det skulle bara vara en sak. Den ena saken kan vara just det som gör livet snäppet lättare.

För att få en mer subjektiv förståelse inom ämnet skulle en kvalitativ metodik med intervjuer för äldre vara på plats. Då det oftast är relativt unga individer som jobbar kring nätsidornas design kunde det vara bra att gå rakt till källan för att ta reda på vad det är som skulle göra Internet världen en aning lättare för den äldre befolkningen.

KÄLLOR / REFERENCES

- Andersson, Annika. 2003, *Digitala klyftor – förr, nu och i framtiden*. Regeringskansliet, justitiedepartementet. S. 46.
- Argentzell, Elisabeth & Leufstadius, Christel. *Aktivitet och relation – mål och medel inom psykosocial rehabilitering*. Lund: Studentlitteratur, s. 275.
- Arief, Muzawir; Thanh Hai, Thi Nguyen & Saranto, Kaija. 2013, Barriers to and advantages of e-health from the perspective of elderly people: a literature review. *Finnish journal of eHealth and eWelfare*, Nr. 5, S. 2-3.
- Berkowsky, W. Ronald; Cotten, R. Shelia; Yost, A. Elizabeth & Winstead, P. Vicki. 2013, Attitudes towards and limitations to ICT use in assisted and independent living communities: findings from a specially-designed technological intervention. *Educational Gerontology*, Nr. 39, s. 797-811.
- Berner, Jessica; Rennemark, Mark; Jogr eus, Claes; Anderberg, Peter; Sk oldunger, Anders; Wahlberg, Maria; Elmst ahl, S olve & Berglund, Johan. 2015, Factors influencing internet usage in older adults (65 years and above) living in rural and urban Sweden. *Health informatics journal*, Vol. 21(3), S. 237-249.
- Bj orck- akesson, Eva & Granlund, Mats. 2004, Delaktighet – ett centralt begrepp i WHO:s klassifikation av funktionstillst and, funktionshinder och h alsa (ICF). I: A. Gustavsson, red., *Delaktighetens spr ak*, Lund: Studentlitteratur, s.237.
- Choi, NG & Dinitto, DM. 2013, The digital divide among low-income homebound older adults: Internet use patterns, eHealth literacy, and attitudes toward computer/Internet use. *J Med Internet Res*. Vol 2.
- Czaja, J. Sara; Lee, Chin Chin; Nair, N. Sankaran & Sharit, Joseph. 2008, older adults and technology adoption. *Proceedings of the human factors and ergonomics society 52nd annual meeting*, S. 139-143.
- Dijk van, Jan & Deursen van, Alexander. 2010, Internet skills and the digital divide. *New media & society*, s. 1-19.
- Forsberg, Christina & Wengstr om, Yvonne. 2013, *Att g ora systematiska litteraturstudier: v ardering, analys och presentation av omv ardnadsforskning*. 3:e uppl., Stockholm: Natur & Kultur, s. 219.
- Friemel, N. Thomas. 2014, The digital divide has grown old: determinants of a digital divide among seniors. *New media & society*, S. 1-19.
- Gonz alez, Antonio; Ram irez, M. Paz & Viadel, Vicente. 2012, Attitudes of the elderly towards information and communications technologies. *Educational Gerontology*, Nr. 38, s. 585-594.

- Graneheim, U.H. & Lundman, B. 2004, qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse education today*, Nr. 24, S. 105-112.
- Gustavsson, Anders. 2004, *Delaktighetens språk*. Lund, studentlitteraturen. S. 237.
- Göranzon, Agneta. 2009, *Delaktighet – en begreppsanalys*. Ämnesfördjupning i arbetsterapi.
- Hakkarainen, Päivi. 2012, 'No good for shovelling snow and carrying firewood': Social representations of computers and the internet by elderly Finnish non-users. *New media & society*, Vol. 14(7), S. 1198-1215.
- Hall, K. Amanda; Bernhardt, M. Jay; Dodd, Virginia & Vollrath, W. Morgan. 2015, The digital health divide: evaluating online health information access and use among older adults. *Health education & behaviour*, Vol. 42(2), S. 202-209.
- Heinonen, Kalle. 2013, *Millenniaalisukupolvi ja uusi digitaalinen kuilu*. Jyväskylän yliopisto, kandidaatin tutkielma, s.24.
- Helmet, 2016. Tillgänglig: http://www.helmet.fi/fi-FI/Kirjastot_ja_palvelut/Tyoskentele_ja_viihdy Hämtad: 16.11.2016
- Hill, Rowena; Betts, R. Lucy & Gardner, E. Sarah. 2015, Older adults' experiences and perceptions of digital technology: (Dis)empowerment, wellbeing, and inclusion. *Computers in human behaviour*, Nr. 48, S. 415-423.
- Jung, Younbo; Peng, Wei; Moran, Meghan; Jin, Seung-A Annie; McLaughlin, Margaret; Cody, Michael; Jordan-Marsh, Maryalice; Albright, Julie & Silverstein, Merrill. 2010, Low-income minority seniors enrollment in a cybercafé: psychological barriers to crossing the digital divide. *Educational Gerontology*, Nr. 36, S. 193-212.
- Kanta, 2016. Tillgänglig: <http://www.kanta.fi/sv/omakanta> Hämtad: 27.11.2016
- Larsson, Ellinor; Larsson-Lund, Maria & Nilsson, Ingeborg. 2013, Internet based activities (IBAs): Seniors' experiences of the conditions required for the performance of and the influence of these conditions on their own participation in society. *Educational gerontology*, Nr. 39, S. 155-167.
- Liikenne- ja viestintäministeriö, *Selonteko, Tuottava ja uudistuva Suomi – digitalisen agenda vuosille 2011-2020*. Tillgänglig: www.lvm.fi. Hämtad: 4.2.2017
- Lönnroth, Johanna. 2015, *Faller äldre medborgare offer för digital diskriminering? En fallstudie om äldre personers delaktighet i IT-samhället*, Pro gradu-avhandling, Helsingfors universitet: Socialt arbete.

- Molin, Martin. 2004, Delaktighet inom handikappområdet – en begreppsanalys. I: A. Gustavsson, red., *Delaktighetens språk*. Lund: Studentlitteratur Ab, s.237.
- NetTrack 2015, Tietoa suomalaisten internetin käytöstä. Tillgänglig: http://www.iab.fi/media/pdf-tiedostot/nettrack-2015_iabkooste.pdf Hämtad: 14.11.2016.
- Ramón-Jerónimo, A. María; Peral-Peral, Begona & Arenas-Gaitán, Jorge. 2013, Elderly persons and Internet use. *Social science computer review*, Vol. 31(4), S. 389-403.
- Slegers, Karin; van Boxtel, P.J. Martin & Jolles, Jelle. 2011, computer use in older adults: determinants and the relationship with cognitive change over a 6 year episode. *Computers in human behaviour*, Nr. 28, S. 1-10.
- Van Deursen, JAM Alexander & Helsper, J. Ellen. 2015, A nuanced understanding of Internet use and non-use among the elderly. *European journal of communication*, Vol. 30, S. 171-187.
- Wessman, Jenni; Erhola, Kaaren; Meriläinen-Porras, Satu; Pieper, Richard & Luoma, Minna-Liisa. 2013, *Ikääntynyt ja teknologia – Kokemuksiani teknologian käytöstä*. KÄKÄTE-tutkimuksia.
- Willman, Ania; Stoltz, Peter & Bahtsevani, Christel. 2006, *Evidensbaserad omvårdnad – en bro mellan forskning och klinisk verksamhet*, 2 uppl., Lund: Studentlitteratur, 172s.
- Wu, Ya-Huei; Damnée, Souad; Kerhervé, Hélène; Ware, Caitlin & Rigaud, Anne-Sophie. 2015, Bridging the digital divide in older adults: a study from an initiative to inform older adults about new technologies. *Clinical interventions in aging*, Nr. 10, S. 193-201.
- Yamin, K. Cyrus; Emani, Srinivas; Williams, H. Deborah; Lipsitz, R. Stuart; Karson, S. Andrew; Wald, S. Jonathan & Bates, W. David. 2011, The digital divide in adoption and use of a personal health record. *Archives of internal medicine*, Vol 171, Nr. 6, S. 568-574.

BILAGA 1

Checklista för systematiska litteraturstudier

1. Beskrivs syftet med studien?	JA/NEJ
2. Beskrivs vilka databaser sökningen genomförts i?	JA/NEJ
3. Beskrivs vilka sökord som har använts?	JA/NEJ
4. Har författaren gjort en heltäckande litteraturstudie?	JA/NEJ
5. Har författaren sökt efter icke publicerade forskningsresultat?	JA/NEJ
6. Beskrivs inklusionskriterierna för att ta med artiklar?	JA/NEJ
7. Beskrivs vilka begränsningar som gjorts?	JA/NEJ
8. Är inkluderade artiklar kvalitetsbedömda?	JA/NEJ
9. Beskrivs antalet inkluderade artiklar?	JA/NEJ
10. Beskrivs antalet exkluderade artiklar?	JA/NEJ
11. Beskrivs huvudresultaten?	JA/NEJ
12. Gjordes en meta-analys?	JA/NEJ
13. Beskrivs författarens slutsatser?	JA/NEJ
14. Instämmer du med författarens slutsatser?	JA/NEJ
15. Kan resultaten ha klinisk betydelse?	JA/NEJ

Maxpoäng: 15.

(Forsberg & Wengström 2013, s. 194-196)

BILAGA 2

Checklista för kvantitativa studier (RCT – randomiserade kontrollerade studier)

Syfte

1. Beskrivs syftet med studien? JA/NEJ
2. Är frågeställningarna tydligt beskrivna? JA/NEJ
3. Är designen lämplig utifrån syftet? JA/NEJ

Undersökningsgruppen

4. Beskrivs inklusionskriterierna för undersökningsgruppen? JA/NEJ
5. Beskrivs exklusionskriterierna för undersökningsgruppen? JA/NEJ
6. Är undersökningsgruppen representativ? JA/NEJ
7. Beskrivs det var undersökningen genomfördes? JA/NEJ
8. Beskrivs det när undersökningen genomfördes? JA/NEJ
9. Är powerberäkningen gjord? JA/NEJ
10. Beskrivs vilket antal som inkluderades i experimentgruppen (EG) respektive kontrollgruppen (KG)?
JA/NEJ
11. Var gruppstorleken adekvat? JA/NEJ

Interventionen

12. Beskrivs målet med interventionen? JA/NEJ
13. Beskrivs innehållet i interventionen? JA/NEJ
14. Beskrivs det vem som genomförde interventionen? JA/NEJ
15. Beskrivs det hur ofta interventionen gavs? JA/NEJ
16. Beskrivs det hur kontrollgruppen behandlades? JA/NEJ

Mätmetoder

17. Beskrivs det vilka mätmetoder som användes? JA/NEJ
18. Var reliabiliteten beräknad? JA/NEJ
19. Var validiteten diskuterad? JA/NEJ

Analys

20. Var demografiska data liknande i EG och KG?	JA/NEJ
21. Beskrivs bortfallet?	JA/NEJ
22. Kan bortfallet accepteras?	JA/NEJ
23. Var den statistiska analysen lämplig?	JA/NEJ
24. Beskrivs huvudresultaten?	JA/NEJ
25. Erhölls signifikanta skillnader mellan EG och KG?	JA/NEJ
26. Beskrivs författarens slutsatser?	JA/NEJ
27. Instämmer du?	JA/NEJ

Värdering

28. Kan resultaten generaliseras till annan population?	JA/NEJ
29. Kan resultaten ha klinisk betydelse?	JA/NEJ
30. Överväger nyttan av interventionen eventuella risker?	JA/NEJ

Maxpoäng: 30.

(Forsberg & Wengström 2013, s.197-201)

BILAGA 3.

Checklista för kvantitativa studier (kvasi-experimentella studier)

Syfte

1. Beskrivs syftet med studien?	JA/NEJ
2. Är frågeställningarna tydligt beskrivna?	JA/NEJ
3. Är designen lämplig för studien?	JA/NEJ

Undersökningsgruppen

4. Beskrivs inklusionskriterierna?	JA/NEJ
5. Beskrivs exklusionskriterierna?	JA/NEJ
6. Beskrivs urvalsmetoden?	JA/NEJ
7. Är undersökningsgruppen representativ?	JA/NEJ
8. Beskrivs det var undersökningen genomfördes?	JA/NEJ
9. Beskrivs antalet deltagaren som inkluderades i studien?	JA/NEJ

Mätmetoder

10. Beskrivs vilka mätmetoder som använts?	JA/NEJ
11. Var reliabiliteten beräknad?	JA/NEJ
12. Var validiteten diskuterad?	JA/NEJ

Analys

13. Var demografiska data liknande i jämförelsegrupperna?	JA/NEJ
14. Beskrivs bortfallet?	JA/NEJ
15. Analyseras bortfallet?	JA/NEJ
16. Var den statistiska analysen lämplig?	JA/NEJ
17. Beskrivs huvudresultaten?	JA/NEJ
18. Erhölls signifikanta skillnader?	JA/NEJ
19. Beskrivs författarens slutsatser?	JA/NEJ

20. Instämmer du?

JA/NEJ

Värdering

21. Kan resultaten generaliseras till annan population?

JA/NEJ

22. Kan resultaten ha klinisk betydelse?

JA/NEJ

Maxpoäng: 22.

(Forsberg & Wengström 2013, s. 202-205)

BILAGA 4.

Checklista för kvalitativa artiklar

Syfte

1. Beskrivs syftet med studien? JA/NEJ
2. Nämns vilken kvalitativ metod som använts? JA/NEJ
3. Är designen av studien relevant för att besvara frågeställningen? JA/NEJ

Undersökningsgrupp

4. Är urvalskriterier för undersökningsgruppen tydligt beskrivna? JA/NEJ
5. Nämns var studien genomfördes? JA/NEJ
6. Beskrivs urvalet? (var, när och hur undersökningsgruppen kontaktades) JA/NEJ
7. Beskrivs urvalsmetoden som användes? JA/NEJ
8. Beskrivs undersökningsgruppen? JA/NEJ
9. Är undersökningsgruppen lämplig? JA/NEJ

Metod för data insamling

10. Är fältarbetet tydligt beskrivet (var, vem och i vilket sammanhang datainsamlingen skedde)? JA/NEJ
11. Beskrivs metoderna för datainsamling tydligt? JA/NEJ
12. Är data systematiskt insamlat? JA/NEJ

Data analys

13. Är begrepp, teman och kategorier utvecklade och tolkade? JA/NEJ
14. Är analys och tolkning av resultaten diskuterade? JA/NEJ
15. Är resultaten trovärdiga? JA/NEJ
16. Är resultaten pålitliga? JA/NEJ
17. Finns stabilitet och överensstämmelse? JA/NEJ
18. Är resultaten återförda och diskuterade med undersökningsgruppen? JA/NEJ

19. Är de teorier och tolkningar som presenteras baserade på insamlade data?
JA/NEJ

Utvärdering

20. Kan resultaten återkopplas till den ursprungliga forskningsfrågan? JA/NEJ
21. Stöder insamlade data forskarens resultat? JA/NEJ
22. Har resultaten klinisk relevans? JA/NEJ
23. Diskuteras metodologiska brister och risk för bias? JA/NEJ
24. Finns risk för bias? JA/NEJ
25. Finns författarens slutsatser beskrivna? JA/NEJ
26. Håller du med om slutsatserna? JA/NEJ

Maxpoäng: 26.

(Forsberg & Wengström 2013, s. 206-210)

BILAGA 5.

Titel, Författare och årtal	Syfte	Metod	Resultat	Kvalitet
<p>1. Barriers to and advantages of e-health from the perspective of elderly people: A literature review.</p> <p>Arief, Muzawir; Thi, Thanh, Hai, Nguyen & Saranto, Kaija.</p> <p>2013</p>	<p>Att få en förståelse om för- och nackdelarna om e-health från äldres synvinkel.</p>	<p>Systematisk litteraturstudie</p>	<p>Integriteten var inte det största problemet för äldre, istället fokuserar de på god hälsa och värden.</p> <p>Fysiska begränsningar, låg utbildning och språkbarriär orsakade problem.</p> <p>Oviljan att erkänna bristen på Internet färdigheterna.</p>	<p>Måttlig kvalitet</p>
<p>2. Attitudes towards and limitations to ICT use in assisted and independent living communities: Findings from a specially-</p>	<p>Att avgöra om deltagarnas attityder och åsikter mot datorer och Internet påverkas som en följd av deltagande i en åtta veckors träningsprogram</p>	<p>Mixed method; kvalitativ och kvantitativ.</p>	<p>De äldre förbättrade framgångsrikt sina datorkunskaper och hade en mer positiv inställning till datorer efteråt.</p> <p>En intervention som</p>	<p>Hög kvalitet</p>

<p>designed technological intervention.</p> <p>Berkowsky, W. Ronald; Cotten, R. Shelia; Yost, A. Elizabeth & Winstead, P. Vicki.</p> <p>2013</p>	<p>var målet är att förbättra dator och Internet användning bland äldre som bor självständigt.</p>		<p>är specifikt formad för självständiga äldre kan bidra till mer positiva tankar om dator och Internet.</p> <p>Att övervinna personens egna hinder för användning av dator/Internet är inte omöjligt.</p>	
<p>3. Factors influencing Internet usage in older adults (65 years and above) living in rural and urban Sweden.</p> <p>Berner, Jessica; Rennemark, Mikael; Jogr�us, Claes; Anderberg, Peter; Sk�ldunger, Anders; Wahlberg, Maria; Elmståhl, S�lve & Berglund, Johan.</p>	<p>Att kartlägga hur och om olika faktorer varierade med Internetanvändning beroende på om personen bor på landsbyggdgen eller i stadsmiljö.</p> <p>Samt att undersöka individuella faktorer om äldre som använde Internet och varför, över landsbyggdgen och städerna i Sverige.</p>	<p>Kvantitativ</p>	<p>�ldre som bor i stadsmiljö �r mer frekventa Internetanvändaren. Faktorer som avg�r Internetanvändning var att vara man, hög utbildning, ha en sambo, normal kognitiv funktion, vara yngre och stadsliv.</p> <p>Studien visar att åldern påverkar starkt på Internetanvändning.</p> <p>Sämre kognitiv funktion orsakar</p>	<p>Hög kvalitet</p>

2014.			äldre att använda mindre Internet.	
<p>4.Older adults and technology adoption.</p> <p>Czaja, J. Sara; Lee, Chin Chin; Nair, N. Sankaran & Sharit, Joseph.</p> <p>2008</p>	<p>Att undersöka om användning av dator/Internet har förändrat bland äldre och om andra faktorer än åldern, såsom utbildning och attityder påverkar mottagningen av nya tekniken.</p>	<p>Kvantitativ</p>	<p>Det fanns ingen förändring i intresset för datorer eller dator effektivitet. Detta är ett viktigt resultat eftersom data indikerar att dator själv effektivitet är starkt relaterat till bekvämlighet med datorer.</p> <p>Eftersom användning av teknik blir alltmer vanligare i dagliga aktiviteter blir äldre icke användare mer orättvist behandlade att fungera i dagens digitala värld.</p> <p>Användning av Internet kan öka självständigheten hos äldre. Speciellt för dem som har begränsad rörlighet.</p>	<p>Måttlig kvalitet</p>
5. No good for	Att undersöka hur	Kvalitativ	Datorn är helt en-	Hög

<p>shovelling snow and carrying firewood': Social representations of computers and the Internet use by elderly Finnish non-users.</p> <p>Hakkarainen, Päivi</p> <p>2012</p>	<p>äldre förstår Internet och vad det innebär för dem.</p>		<p>kelt bara en sak.</p> <p>Farligt med Internet är tid, säkerhet, hälsa, raditionella färdigheter, ansikte mot ansikte kontakt, simpelt boende, naturliga energikällor, tystnad mm.</p> <p>Värdelöst och riskfylld.</p> <p>Resultaten är mycket kulturspecifika.</p> <p>Tanken är att man förlorar sin frihet. Eller vill inte göra som alla andra gör.</p> <p>Några hänvisar till social ojämlikhet mellan användare och icke-användare.</p>	<p>kvalitet</p>
<p>6. The digital health divide: Evaluating online health information access and use among</p>	<p>Att undersöka skillnader i vid tillgång till teknik och användningen mellan användare och icke-användare, be-</p>	<p>Kvantitativ</p>	<p>Användaren har högra dator själv effektivitet än icke användare.</p> <p>För att hindra digi-</p>	<p>Hög kvalitet</p>

<p>older adults.</p> <p>Hall, K. Amanda; Bernhardt, M. Jay; Dodd, Virginia & Vollrath, W. Morgan.</p> <p>2015</p>	<p>döma skillnaerna mellan användare och icke-användare och att fastställa förekomsten av en digital klyfta mellan användare och icke-användare.</p>		<p>tala klyftan för att sprida sig är interventioner och utbildningsprogram viktiga för att uppmuntra äldre att engagera sig till teknik.</p> <p>När äldre engagerar sig på nätet förblev de engagerade och kände att tillgången till information var nyttig.</p> <p>Resultaten stöder andra studier om att interventions och utbildnings program som är anpassade för äldre är ett bra sätt att uppmuntra dem i användning.</p>	
<p>7. Older adults' experiences and perceptions of digital technology: (Dis)empowerment, wellbeing, and inclusion.</p>	<p>Att få en uppfattning om äldres erfarenheter om digital teknik.</p>	<p>Kvalitativ</p>	<p>Rädsla är en stor faktor varför äldre inte använder digital teknik.</p> <p>Deltagarna märkte värdet av tekniken då det kan under-</p>	<p>Hög kvalitet</p>

<p>Hill, Rowena; Betts, R. Lucy & Gardner, E. Sarah.</p> <p>2015</p>			<p>lätta vardagliga aktiviteter samt uppehålla sociala relationer.</p> <p>Då man kom över ett hinder var det lättare att få en positivare attityd mot digital teknik.</p> <p>Icke-användaren blir isolerade från samhället på både makro- och mikro-nivå.</p>	
<p>8. A nuanced understanding of Internet use and non-use among the elderly.</p> <p>Deursen, van JAM. Alexander & Helsper, J. Ellen.</p> <p>2015</p>	<p>Att få en bättre förklaring av icke användaren av Internet samt undersöka dem som använder Internet.</p>	<p>Kvantitativ</p>	<p>Icke användaren med högre utbildning är mer benägna att nämna att de inte har tid som en orsak till deras icke engagerande.</p> <p>Resultaten inom Internet attityder visar att det är mycket viktigt att åtgärder som syftar till att öka äldres engagemang är att skapa en positiv inställning till de</p>	<p>Hög kvalitet</p>

			<p>olika möjligheterna Internet kan medföra.</p> <p>Resultaten bekräftade att traditionell läskunngihet inte kan totalt ignoreras i förhållande till Internet.</p> <p>Utbildning anses vara den viktigaste faktorn för digital exklusion.</p>	
<p>9. Internet based activities (IBAs): Seniors' experiences of the conditions required for the performance of and the influence of these conditions on their own participation in society.</p> <p>Larsson, Ellinor; Larsson-Lund, Maria & Nilsson, Ingeborg.</p>	<p>Att undersöka och beskriva äldres erfarenheter med internetbaserade aktiviteter.</p>	<p>Kvalitativ</p>	<p>De äldre vill inte börja utföra internetbaserade aktiviteter på egen hand, de vill ha någon som ger stöd vid behov.</p> <p>En orsak för att fortsätta vara en icke användare av internetbaserade aktiviteter var att de inte kunde förstå betydelsen av att påbörja internetbaserade aktiviteter.</p>	<p>Hög kvalitet</p>

<p>2013</p>			<p>Andra personer i deras närhet kan göra istället för dem.</p> <p>Det är ett val att utföra aktiviteter på ett traditionellt sätt.</p> <p>Brist av stöd är en stor orsak till att vara en icke användare.</p> <p>En användare av internetbaserade aktiviteter har känslan av att vara delaktig i samhället.</p>	
<p>10. Elderly persons and Internet use.</p> <p>Ramón-Jerónimo, A. María; Peral-Peral, Begona & Arenas-Gaitán, Jorge.</p> <p>2013</p>	<p>Att förklara äldres användning av Internet, samt fånga heterogeniteten baserad på kön inom TAM (technology acceptance model)</p>	<p>Kvantitativ</p>	<p>Om man lyckas ändra äldres uppfattningar om Internet kommer positiva erfarenheter att förstärkt värdet av att använda Internet.</p> <p>Resultaten stöder idén att nya lösningar måste grunda sig på designen, främst i användarvänlighet.</p>	<p>Måttlig kvalitet</p>

			Användning av datorer har en positiv effekt på självständighet och kognitionsrelaterade frågor vilket hindrar människor från kognitiv försämring och förbättrar autonomi och vardagsfunktion.	
<p>11. Computer use in older adults: Determinants and the relationship with cognitive change over a 6 year episode.</p> <p>Slegers, Karin; Boxel van, P.J. Martin & Jolles, Jelle.</p> <p>2011</p>	Att undersöka förutspaning angående datoranvändning och förhållandet mellan datoranvändning och förändringar i kognitiva förmågor under en sex års period i både yngre (24-24 år) och äldre (50+).	Kvantitativ	<p>Högre utbildningsnivå, ålder och kön är faktorer till användning av Internet.</p> <p>Resultaten bevisar att äldre som använder datorer uppfattade att det har en positiv effekt på autonomin och kognitionen.</p> <p>Dator kan förbättra känslan av självständighet.</p>	Hög kvalitet
<p>12. Bridging the digital divide in</p>	Att hur deltagarna upplevde demon-	Kvalitativ	Skillnader mellan generationer, om	Hög kvalitet

<p>older adults: a study from an initiative to inform older adults about new technologies.</p> <p>Wu, Ya-Huei; Damnée, Souad; Kerhervé, Hélène; Ware, Caitlin & Rigaud, Anne-Sophie.</p> <p>2015</p>	<p>strationer av informations- och kommunikations-teknik och hur det reagerade på olika slags tekniker.</p>		<p>element så som värderingar, tankesätt och livsstil ansågs bidra till en digital klyfta.</p> <p>Det finns ett socialt press på de äldre som driver dem att använda teknik för att passa in i samhället.</p> <p>Det anses vara en social orättvisa att man inte har ett annat val än att använda ny teknik för att få tillgång till information och tjänster.</p> <p>Resultaten bekräftade tidigare studier vilket tyder på att äldres oro med ICT kan bero på störande medvetenhet eller rädsla för att ICT kan förändra den fundamentala mänskliga naturligheten.</p>	
---	---	--	--	--

			Brist på ICT kunskap kan leda till UNDERLÄGSENHET eller maktlöshet.	
<p>13. Ikääntynyt ja teknologia – Kokemuksiani teknologian käytöstä. KÄKÄTE-tutkimuksia.</p> <p>Wessman, Jenni; Erhola, Kaaren; Meriläinen-Porras, Satu; Pieper, Richard & Luoma, Minna-Liisa.</p> <p>2013</p>	Varför äldre personer använder Internet samt varför icke användaren inte utnyttjar dagens teknologiska tjänster.	Kvalitativ	Utbildning har en stor påverkan på användning av internet. På grund av att vi lever i en digitaliserad tidsperiod, orsakar det svårigheter för äldre att sköta t.ex. bankärenden. Om en individ inte har en närsläkting som hjälper till finns det en större chans att bli utesluten från samhället samt hamna i en digital klyfta. Teknologi förbättrar livskvaliteten hos de äldre.	Hög kvalitet
<p>14. Impact of Internet use on loneliness and contact with others among older adults: Cross</p>	Att undersöka hur användning av Internet påverkar upplevd social isolering och ensamhet bland äldre i ett	Kvantitativ - RCT	Användning av Internet kan vara till nytta för att minska ensamhet och öka sociala kontakter.	Hög kvalitet

<p>sectional analysis.</p> <p>Cotten, R. Shelia; Anderson, A. William & McCullough, M. Brandi.</p> <p>2013</p>	<p>självständigt boende och uppfattningar om användning av Internet påverkar kommunikation och social interaktion.</p>			
<p>Low-income minority seniors enrollment in a cybercafé: psychological barriers to crossing the digital divide.</p> <p>Jung, Younbo; Peng, Wei; Moran, Meghan; Jin, Seung-A Annie; McLaughlin, Margaret; Cody, Michael; Jordan-Marsh, Maryalice; Albright, Julie & Silverstein, Merril.</p>				<p>Hög kvalitet</p>

2010				
-------------	--	--	--	--

BILAGA 6

Databas	Sökord	Antal träffar	Inkluderade artiklar
Academic Search Elite (EBSCO)	Digital divide AND participation AND older adults OR elderly OR seniors	14	2
Academic Search Elite (EBSCO)	Digital divide AND engagement AND older adults OR elderly OR seniors	2	0
Academic Search Elite (EBSCO)	Digital divide AND independent AND older adults OR elderly OR seniors	8	1
Google Scholar	Digital divide AND participation AND older adults OR elderly; Filter – Tablets, disease, students	5280	6
Google Scholar	Digitaalinen kuilu AND osallistuminen AND ikääntyneet	209	1
Google Scholar	Digital divide AND participation AND engagement AND technology AND elderly OR older adults OR seniors; Filter – tablets, disease, students	Ca 16 000	2

PubMed	Digital divide AND technology AND elderly	47	2
PubMed	Digital divide AND factors AND elderly	60	0
PubMed	Digital divide AND independent AND older adults OR elderly	9	1
Science Direct	Digital divide AND ehealth AND elderly	2	0
Sage Journals	Digital divide AND factors AND older adults OR elderly OR seniors	21	0